

Gorenjski Glas

TOREK, 29. APRILA 2014

LETO LXVII, ŠT. 34, CENA 1,70 EUR, 14 HRK | ODGOVORNA UREDNICA: MARIJA VOLČJAK | ČASOPIS IZHAJA OB TORKIH IN PETKIH | INFO@G-GLAS.SI | WWW.GORENJSKIGLAS.SI

Prebili so predor pod Stenom

V petek so pod Stenom prebili 660 metrov dolg predor na trasi poljanske obvoznice in dogodku tudi nazdravili.

DANICA ZAVRL ŽLEBIR

Škofja Loka – Prvomajске praznike so v preteklosti praznovali z delovnimi zmagami in odprtji pomembnih objektov. Tudi preboj predora pod Stenom na trasi poljanske obvoznice je nekakšna delovna zmaga, a po besedah škofjeloškega župana Miha Ješeta šele etapni cilj. Končni bo odprtje celotne poljanske obvoznice, ki jo v Škofji Loki nestrpno čakajo od leta 1979. Gradnja obvoznice se je najbolj zapletla zadnja leta ravno v predoru, ki ga je leta 2010 začelo graditi ajdovsko

Primorje, po stečaju pa je država z razpisom iskala novega izvajalca, kar se je večkrat izjalovilo. Tik pred koncem minulega leta so slednjič izbrali Gorenjsko gradbeno družbo, ki je januarja skupaj s češkim partnerjem OHL ŽS in Iskro Sistemi začelo graditi ta najzahtevnejši del obvoznice.

Poljanska obvoznica, 43 milijonov evrov vreden projekt s 27 milijoni evropskih evrov, zajema gradnjo štirih kilometrov ceste, 660 metrov predora, sedmih mostov, dveh podvozov in dveh podhodov, petih opornih konstrukcij, regulacijo

vodotoka in protihrupnih ukrepov. Zadnji rok za dograditev je poletje 2015. Na preboj je v petek opoldne v predoru čakala velika skupina ljudi, med katerimi so bili poleg škofjeloškega župana Miha Ješeta tudi češki veleposlanik Peter Voznyca, predstavniki investitorja, Direkcije RS za ceste, ministrstva za infrastrukturo in prostor in izvajalcev. Po napetem pričakovanju je gradbeni stroj z nasprotne strani prebil še zadnje metre in skozi luknjo so prišli gradbeni delavci s šopkom rož za botro projekta Ireno Zore Willenpart z direkcije.

Foto: Tina Dokl

Predor pod Stenom je prebit, delavci so skozi luknjo prišli s šopkom rož za botro projekta.

Ogorčeni kmetje zaprli cesto

Fizične zapore dostopov do poljskih in gozdnih poti na avtocestni priključek Brnik, zaradi katerih so v petek slabih pet ur protestirali prizadeti kmetje, ostajajo tudi po včerajšnjem sestanku na prometni inšpekciji v Kranju.

SIMON ŠUBIC

Brnik – Okoli petdeset kmetov iz Vogelj, Voklega in Šenčurja je v petek s traktorji in osebnimi vozili protestno zasedlo avtocestni priključek Brnik, ki ga je Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji (Dars) pred kratkim obnovila. Darsovcem so namreč po odločbi prometne inšpektorice 17. aprila s kupi zemlje zaprli dostope do vseh poti, ki se navezujejo na priključek. Jezni kmetje trdijo, da nekateri sedaj sploh nimajo dostopa do svojih njiv in gozdov, obenem pa opozarjajo na

15. maj, ko se izteče rok za spravilo iglavcev iz gozdov po žledu, česar pa sedaj ne

morejo izvesti. Na neprijetnem protestu so vztrajali kar štiri ure in pol in ves

čas zaman čakali na sogovornika z Darsa ali s prometnega inšpektorata. Včeraj so se nato v Kranju vendarle sestali s prometno inšpekcijo, a brez uspeha. »Čakamo še na Dars, da najde nekoga, s komer se bomo lahko pogovarjali,« je po včerajšnjem sestanku povedal Aleš Puhar z Občine Šenčur.

»Do približno desetih parcel kmetje trenutno sploh ne morejo dostopati, še več jih mora sedaj narediti tudi deset kilometrov velik krog, da se pripeljemo do svojih njiv,« je povedal vogljanski kmet Franci Tičar.

Ogorčeni kmetje iz Vogelj, Voklega in Šenčurja so v petek zaradi zaprtih poljskih poti kar za štiri ure in pol protestno zapeli avtocestni priključek Brnik. / Foto: Gorazd Kavčič

Kriva je bila smreka

Brane Tišler je dobil od Komunale Trzič račun, za katerega vnaprej ni vedel, da ga bo moral plačati. Kriva naj bi bila njegova smreka, ki je kot posledica žledoloma padla na občinsko ograjo.

▶ 3. stran

Parcela Braneta Tišlerja se začne približno meter od ograje deponije v Kovorju. Ob njem podrt vrh drevesa že iz njegovega gozda, ki naj bi na tem mestu poškodoval občinsko ograjo. / Foto: Tina Dokl

▶ 3. stran

AKTUALNO

Odlična za čebele in za človeka

Pri Čebelarški zvezi Slovenije so zasnovali projekt Od setve do žetve – kar sejemo, to žanjemo in k sodelovanju povabili kmetijske šole, med njimi Biotehniški center Naklo.

3

ŠPORT

Hokejski junaki so doma

Naši hokejisti, ki so si v Južni Koreji pridelali prvo mesto in družbo hokejske elite, so se v nedeljo večer utrujeni, a srečni vrnili domov.

6

SNOVANJA

Prva svetovna vojna vstaja iz pozabe

Poleti bo minilo že sto let od začetka prve svetovne vojne. Stoletnica zbuja neverjetno veliko javno in zasebno pozornost po vsem svetu; vojna 1914–1918 je bila v preteklosti že precej pozabljena, zdaj je spet »in«.

9

ZADNJA

Za srečo, pamet in blagoslov

V Križah pri Trziču so letos že sedmo leto na belo nedeljo pripravili blagoslov motorjev, kljub nič kaj obetavnim vremenskim napovedim pa se je zbralo okoli petsto motoristov in motoristk vseh starosti.

24

VREME

Danes bo spremenljivo oblačno s krajevnimi plohami. Jutri in v četrtek bo nekoliko več sonca, še bodo nastajale plohe.

7/20 °C
jutri: spremenljivo oblačno

Spoštovani,
seznanjam, da odvetniška pisarna deluje v novih
poslovnih prostorih na naslovu Cesta Staneta
Žagarja 14 v Kranju (nasproti sodišča)

Za zaupanje se vam zahvaljujem in se priporočam,

mag. Mateja Likozar Rogelj
ODVETNICA

Na Brdu je zmagal Zoran Jankovič

Brdo – V noči s petka na soboto so člani stranke Pozitivna Slovenija na kongresu na Brdu za predsednika izvolili Zorana Jankoviča. Svojo protikandidatko, predsednico vlade Alenko Bratušek, je premagal s 422 glasovi proti 388. Bratuškova je že prej napovedala, da če nima podpore v svoji stranki in če ne bo izvoljena za predsednico stranke, bo odstopila tudi s položaja premierke. Koalicijski partnerji, predsedniki strank SD, DeSUS in DL, ki so dejali, da je s tem dejanjem koalicija razpadla in da so najboljša rešitev predčasne volitve. Kaj se bo zgodilo, bo verjetno znano že danes, saj ima Alenka Bratušek dogovorjen sestanek pri predsedniku države Borutu Pahorju.

Alenka Bratušek, Jože Mencinger in Zoran Jankovič na Brdu.

Foto: Tina Dokl

Predstavili štiri kandidate

V občinskem odboru Nove Slovenije Kamnik so se odločili za inovativen način izbire županskega kandidata. Predlagali so štiri kandidate, kdo bo zares kandidiral za župana, pa bodo do julija z glasovanjem odločili občani in člani stranke.

JASNA PALADIN

Kamnik – »V NSi Kamnik smo se odločili za inovativen pristop k županskim volitvam, saj smo na zadnjih dveh volitvah spoznali, da svežina in mladost prinašata dodatne točke in da je bila v preteklosti to naša konkurenčna prednost. Kamniku spet želimo ponuditi neko svežino, zato ne stavimo le na enega županskega kandidata, ampak poskušamo uveljaviti pristop, kakršen je poznan pri ameriških primarnih volitvah, kjer stranka svojim članom omogoči, da sami izberejo kandidata,« je povedal predsednik OO NSi Kamnik Matej Tonin in predstavil štiri kandidate.

Za uradnega kandidata NSI na jesenskih volitvah za župane se bodo potegovali štirje kandidati, večinoma vsi že z dolgoletnimi izkušnjami v lokalni

Predsednik OO Nove Slovenije Kamnik Matej Tonin s kandidati stranke za kamniškega župana: Matejem Slaparjem, Janezom Riflom, Nino Mavrin in Damjanom Hančičem

politiki: zdravnik Janez Rifel, ekonomist, občinski svetnik in aktiven član društev v Mekinjah Matej Slapar, doktor zgodovine, nekdanji svetnik in nekdanji novinar občinskega spletnega portala Damjan

Hančič ter svetnica in podjetnica Nina Mavrin. Končna izbira bo padla v začetku julija, in sicer na dva načina. Za najbolj primerne kandidata bodo na spletni strani občinskega odbora stranke lahko glasovali vsi

občani, vseh 180 članov OO NSI Kamnik pa bo izvedlo interne volitve. Tisti, ki bo dosegel najboljši rezultat, bo strankin kandidat, preostali trije pa ga bodo podprli in kandidirali za občinske svetnike.

Priložnost v socialnih podjetjih

Na Jesenicah je potekala socialnopodjetniška posvetovalnica, na kateri so razkrivali vse priložnosti, ki jih ponuja odpiranje socialnih podjetij.

URŠA PETERNEL

Jesenice – Romska restavracija v Mariboru, trgovinica z lokalno hrano v starem mestnem jedru Slovenskih Konjic, center ponovne rabe v Pristavi pri Trziču – to je le nekaj uspešnih primerov socialnih podjetij pri nas. Da je priložnosti na tem področju zlasti v času gospodarske krize in velike brezposelnosti še ogromno, so zatrtili govorniki na socialnopodjetniški posvetovalnici, ki je potekala na Jesenicah. V Evropski uniji socialna podjetja zagotavljajo 6,5 odstotka delovnih mest, pri nas komaj 0,7 odstotka. V prihodnjih letih

bi tako v socialnih podjetjih delo lahko dobilo kar 60 tisoč ljudi, je dejal Tadej Slapnik iz Slovenskega foruma socialnega podjetništva. Na posvetu je predstavil zakonske okvire ustanavljanja socialnih podjetij, ki se ukvarjajo z družbeno koristnimi storitvami ali zaposlujejo najbolj ranljive skupine ljudi. Namen ustanovitve je neprihoditni in socialni, dejavnosti pa segajo od področja socialnega varstva, ekološke pridelave hrane, urejanja javnih površin, spodbujanja obnovljivih virov energije, socialne trgovine, trajnostno naravnega turizma ... Pri spodbujanju razvoja socialnih

podjetij imajo pomembno vlogo občine, je poudarila Jasmina Vidmar, sekretarka Skupnosti občin Slovenije, saj se poveča število delovnih mest v občini, vključujejo se ranljive skupine prebivalstva. Občine lahko sodelujejo pri promociji, svetovanju, izobraževanju, vzpostavljanju primerne okolje z zemljišči in prostori, lahko so naročnik storitev in produktov, ki jih ponujajo socialna podjetja. Socialno podjetništvo pa spodbujata tudi država, program ukrepov s konkretnimi državnimi in evropskimi spodbudami je že pripravljen, je dejal Tadej Slapnik. Že zdaj lahko socialna

podjetja dobijo pomoč v obliki ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Drago Perc, direktor Območne službe Kranj Zavoda za zaposlovanje, je dejal, da je za razvojne programe socialnih podjetij na voljo dva milijona evrov. Na posvetu so predstavili tudi dva dobra primera socialnih podjetij. Prvi je Fundacija Vincenca Drakslerja za odvisnike Trzič, prvo socialno podjetje na Gorenjskem, ki ima med drugim center ponovno uporabe v Pristavi pri Trziču z mizarstvo, šiviljsko in elektro delavnico. Drugo je socialno podjetje Kooperativa Konjice, kjer tržijo lokalno pridelano hrano.

Darilo
izžrebanemu naročniku časopisa
Gorenjski Glas
Knjigo prejme JANEZ KUCHAR iz Vodice.

KOTIČEK ZA NAROČNIKE

Sašo Avsenik na Jesenicah

Kdo se ne želi sprostiti ob poslušanju priljubljenega narodnozabavnega ansambla Saša Avsenika in se zabavati ob komičnih vložkih humorista Klemena Koširja? Vse to lahko doživite v kinu Jesenice v četrtek, 8. maja, ob 20. uri. V ansamblu poleg vodje, Saša Avsenika s harmoniko nastopajo še basist Aleš Jurman, kitarist

Matic Plevel, trobentač Jan Tamše, klarinetist Mitja Skočaj, pevec Dejan Zupan in pevka Maja Berce Podrekar. Če si želite večer z ansamblom Saša Avsenika ogledati brezplačno, lahko sodelujete v žrebanju za dvakrat po dve vstopnici. Odgovorite na nagradno vprašanje: Kako je ime očetu Saša Avsenika? Odgovore s svojimi podatki pošljite najkasneje do ponedeljka, 5. maja, na naslov: Gorenjski glas, Bleiweisova 4, Kranj ali na: koticek@g-glas.si.

Nagrajenci

V nagradni igri Počitnice z Gorenjskim glasom smo izvedeli, da največ Gorenjcev običajno počitnikuje na Hrvaškem (23 odgovorov), sledijo počitnice v Sloveniji (7 odgovorov) in v Grčiji, Turčiji ali drugje v tujini (trije odgovori). Vsem, ki ste sodelovali v tej mini anketi, se zahvaljujemo za sodelovanje, srečo pri žrebu pa sta tokrat imela Janez Kuralt iz Kranja in Danica Juvan iz Škofje Loke. Čestitamo!

Delovni čas GG

Obveščamo vas, da bo okence za naročnino in male oglase na sedežu Gorenjskega glasa na Bleiweisovi cesti 4 v Kranju, pred prazniki, v sredo, 30. aprila, odprto do 13. ure. Hvala za razumevanje.

Odprli razstavo Kacin

Kranj – Še do 2. maja bo v Svetosavski galeriji na Hujah v Kranju na ogled razstava Kacin, ki sta jo pripravila Mednarodni inštitut Ifimes in poslanska pisarna Jelka Kacina. Prikazuje poslovno politično pot evropskega poslanca od njegovih začetkov v letu 1991 do danes. Fotografije vodijo skozi različna obdobja Kacinove politične kariere, od funkcije sekretarja za informiranje, kandidata na predsedniških volitvah, poslanca in predsednika odbora DZRS za zunanje zadeve, ministra za obrambo, srečanj s različnimi svetovnimi državniki doma in na tujem, delu v evropskem parlamentu, spoznamo pa tudi njegovo družino in odmevne aktivnosti na športnem področju. Razstavo je minuli četrtek odprl evropski poslanec Alojz Peterle, dolgoletni politični sopotnik in prijatelj Jelka Kacina.

Ob odprtju razstave Kacin / Foto: Tina Dokl

Odlična za čebele in za človeka

Pri Čebelarški zvezi Slovenije so zasnovali projekt Od setve do žetve – kar sejemo, to žanjemo in k sodelovanju povabili kmetijske šole, med njimi Biotehniški center Naklo. Poudarek je na pridelavi, uživanju in prepoznavnosti medovite ajde.

SUZANA P. KOVAČIČ

Naklo – Projekt so v četrtek predstavili v Biotehniškem centru (BC) Naklo. »Že pri mladih želimo spodbuditi zavest, da če nekaj posejemo, tudi požanjemo in njivo lahko večkrat izkoristimo. Dvigniti moramo zavest pri najmlajših in se otresti izrazov »ta je kmet« v slabšalnem pomenu. Hrana ne zraste na trgovskih policah,« je dejal Boštjan Noč, predsednik Čebelarške zveze Slovenije (ČZS), in dodal, da je vsaka tretja žlica hrane odvisna od čebel. »Želimo, da bi na strnišča spet več sejali ajdo. Ajda je zdrava za vsakogar, koristna za kmeta in odlična za čebele. Čebelarji želimo pozno poletno pašo, ajda je več kot primerna za to. Naslednji pomemben korak je odkup in promocija ajde in ajdovih izdelkov. Na vseh sodelujočih šolah bomo ajdo posadili in poželi, za nakup semen je prispevalo več botrov,« je pojasnil Noč.

Odzvali so se tudi na Ministrstvu za kmetijstvo in okolje, Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije (KGZS) in Zbornici kmetijskih in živilskih podjetij, ki deluje pri Gospodarski zbornici Slovenije (ZKŽP). Lidija Lipič Berlec z ministrstva je povedala, da se pridelava ajde v Sloveniji spet povečuje, ter dodala: »Ajdo bomo vključili v nov program

Od leve Branko Ravnik, Jana Ramuš, Boštjan Noč, Lidija Lipič Berlec in Marijan Pogačnik

razvoja podeželja, kar pomeni tudi finančno stimulacijo. Več bo treba narediti pri organiziranem odkupu, ker pridelovalci pogosto nimajo tega znanja.« S setvijo ajde se tudi zmanjša uporaba sredstev za varstvo rastlin, ker zaradi hitre rasti ovira rast plevelov.

Povpraševanja po ajdi je veliko, večino pa uvozimo. »Vključevanje ajde v poljedelski kolobar ima veliko prednosti, tudi strošek je relativno nizek. Pri KGZS smo izdelali tehnološka navodila za gojenje ajde, ki so dostopna kmetom na enotah svetovalne službe. Cenovna konkurenčnost bo še poseben izziv,« je

menil Branko Ravnik, direktor KGZS.

Jana Ramuš iz ZKŽP je poudarila, da so surovine danes ključnega pomena. »V globalnem svetu je surovin veliko in je težko nadzorovati vse dejavnike tveganja. Že s tega vidika mora biti izkazan interes učvrstitve vezi med domačim pridelovalcem in industrijo. Opazili smo trend povečanja pekovskih izdelkov iz ajde. Trend naj bi šel v smer, da bi v Sloveniji pridelali tisoč ton ajde na leto. Lani npr. smo jo petsto ton uvozili.«

»Kar sejemo, to žanjemo. Žetev bo obilna, sem prepričan,« je dejal direktor BC Naklo Marijan Pogačnik in

nadaljeval: »Prek tisoč petsto ljudi se v BC giblje vsak dan; to so naši srednješolci, študenti, udeleženci medpodjetniškega izobraževalnega centra, tečajniki, ki spremljajo tudi takšne aktivnosti. Povabilo ČZS je bilo dobrodošlo, pri BC imamo 23 hektarov kmetijskih površin in že od leta 2004 je vse pod ekološko pridelavo. Ajdo sejemo vsako leto na trideset arov in letos bomo to površino povečali, da bomo ajdo pridelali tudi za seme.« Zaključna prireditev bo potekala na jesenskem sejmu Narava in zdravje, aktivnosti pa bo ČZS s partnerji nadaljevala v prihodnje leto.

Kriva je bila smreka

◀ 1. stran

SUZANA P. KOVAČIČ

Kovor – Občan Brane Tišler je dobil račun za plačilo 132,15 evrov. Poslali so mu ga iz Komunale Trzič za popravilo ograje na lokaciji deponije v Kovorju kot posledice žledoloma. Tišler je sicer lastnik parcele, ki meji na deponijo, na ograjo, ki je že občinska, pa se je podrla njegova smreka. Račun je plačal, a bolj od tega ga je vznemirilo dejstvo, da ga nihče od Komunale Trzič o tem ni prej obvestil, lahko bi mu tudi ponudili možnost, da škodo sanira sam. »Popravilo ograje so izvedli brez moje vednosti oziroma predhodnega obvestila o morebitnem popravilu, kar pomeni, da s tem nisem bil seznanjen oziroma s tem nisem soglašal, zato ne morem biti odgovoren za nastale stroške,« je dejal. Na računu je bil obračunan strošek dveh delavcev; eden je ograjo popravil šest ur, drugi eno uro.

Njegovogovorsoprikomunalnem podjetju najprej zavrnili, zdaj mu bodo ta znesek povrnili, je zagotovil direktor Komunale Trzič Sebastian Zupanec: »Odlagališče v Kovorju je v lasti Občine Trzič, Komunala Trzič pa je upravljavec te infrastrukture. Za infrastrukturo smo dolžni ustrezno poskrbeti, zato smo po posledicah žledoloma popravili zaščitno ograjo. Ker je škodo povzročilo drevo, ki je padlo s strani zemljišča, ki je v lasti fizičnih oseb, smo za sanacijo te škode izstavili račune lastnikom teh zemljišč. Vzporedno smo iskali pravne možnosti, kako drugače pokriti nastalo škodo, ki je posledica elementarne naravne nesreče. Tako smo se pred dvema tednoma dogovorili, da bo nastalo škodo pokrila Občina Trzič, in takoj, ko prejmemo naročilnico za pokritje stroškov s strani občine, bomo za izstavljene račune izdali dobropise. Plačniku že plačanega računa v polni višini pa bomo sredstva vrnili na njegov transakcijski račun.«

Spomenik bodo preselili

Bohinjska Bistrica – Minuli konec tedna je v naselju Ravne pri Bohinjski Bistrici izginil spomenik, posvečen padlim borcem NOB. Primer je raziskal inšpektor medobčinskega inšpektorata Bled, Bohinj, Železniki in v pogovoru z lastnikom zemljišča, na katerem je stal spomenik, ugotovil, da je sin lastnika parcelo prodal. Med pogoji za prodajo pa je bila odstranitev spomenika, saj naj bi novi lastnik na tej parceli sezidal hišo. Lastnik se je zato z občinskim združenjem borcev dogovoril za prestavitev spomenika na levo stran ceste, kjer stoji spominski kamen, dela za selitev spomenika pa se že izvajajo.

Gorenjski Glas

ODGOVORNA UREDNICA

Marija Volčjak

NAMESTNIKA ODGOVORNE UREDNICE

Cveto Zaplotnik, Danica Zavrl Žlebir

UREDNIŠTVO

NOVINARJI - UREDNIKI:

Marjana Ahačič, Maja Bertonec, Boštjan Bogataj, Alenka Brun, Igor Kavčič, Suzana P. Kovačič, Jasna Paladin, Urša Peternel, Mateja Rant, Vilma Stanovnik, Ana Šubic, Simon Šubic, Ana Volčjak, Cveto Zaplotnik, Danica Zavrl Žlebir;

stalni sodelavci:

Jože Košnjek, Milena Miklavčič, Miha Naglič

OBLIKOVNA ZASNOVA

Jernej Stritar, IlovarStritar d.o.o.

TEHNIČNI UREDNIK

Grega Flajnik

FOTOGRAFIJA

Tina Dokl, Gorazd Kavčič

VODJA OGLASNEGA TRŽENJA

Mateja Žvižaj

Ogorčeni kmetje zapri cesto

◀ 1. stran

Kot je dodal Tišar, sicer tudi predsednik Krajevne skupnosti Voglje, pa tudi do njiv, do katerih se lahko dostopa po drugih poteh, ne morejo pripeljati kombanjev. »Državna inšpektorica je zahtevala zaprtje vseh dovozov do avtocestnega priključka, ne da bi sploh pomislila, kako bomo sedaj dostopali do njiv in gozdov, niti nas ni na to prej opozorila. Za nameček je bila v zadnjih dneh za nas dosegljiva,« je dejal. »Še cerkljanski župan Franc Čebulj naj se odloči zasuti dostope na njihovo cesto, pa se bomo do parcel lahko pripeljali le z letalom,« je jezno pristavil.

Na protestu je bil prisoten tudi šenčurski župan Miro

Kozelj. »Občina kmete podpira pri njihovem protestu, saj Dars ni našel niti toliko časa, da bi o zaprtju poljskih poti kakor koli vnaprej obvestil občino ali kmete. Pri tem pa ugotovljamo, da niti avtocesta niti priključek nimata ne gradbenega ne uporabnega dovoljenja. Kako lahko predstavniki države zaprejo lastni kom edini dostop do njihovih gozdov, obenem pa zahtevajo, da gozdove pospravijo do 15. maja,« je bil do ukrepa inšpektorice in Darsa kritičen župan. Janez Sušnik, občinski svetnik in tudi sam lastnik gozda ob tej cesti, pa je izrazil razočaranje nad ignorantnim odnosom prometnega inšpektorata in Darsa, ki se za pozive kmetov sploh ne

zmenita. »Precej bolj pаметno bi bilo, če bi inšpektorica prišla na naš protest in se z nami pogovorila ter odredila, da se začasno, do končne pravila lesa iz gozdov, poti spet odprejo. Potem pa bi že našli dolgoročno rešitev za dostope do naših njiv in gozdov.«

Na Darsu so na naše vprašanje odgovorili, da je bilo uporabno dovoljenje za navedeni odsek avtoceste, katerega sestavni del je tudi priključek Brnik, izdano v začetku leta 1986. Razložili so, da je prometna inšpektorica pri izrednem pregledu pred velikonočnimi prazniki obnovljenega priključka Brnik ugotovila, da se nanj navezuje več nelegalnih gozdnih in poljskih poti, za katere ni soglasij s strani

upravljalca ceste. Ker tako stanje lahko škoduje cesti ali ogroža, ovira ali zmanjša varnost prometa na njej, je zahtevala fizično zaprtje dostopa nelegalnih poti do priključka. Nejevoljni kmetje odgovarjajo, da so vse njihove poti vpisane v kataster in so v uporabi že najmanj sto let. »Te poti je pravzaprav pred tridesetimi leti presekal avtocesta in njen priključek. Kljub temu pa smo vse poti tudi po dograditvi avtoceste normalno uporabljali, ne pomnim pa, da bi se zato na tej cesti zgodila prometna nesreča,« je dejal eden od kmetov. Tudi na Policijski upravi Kranj so nam pojasnili, da priključek Brnik do sedaj ni bil problematičen z vidika prometne varnosti.

V Poljanski dolini imajo krompir

Za uvod v 14. festival praženega krompirja so pri Tavčarjem dvorcu na Visokem v soboto prikazali sajenje krompirja »po starem«.

MATEJA RANT

Visoko – »Kdor pride v Poljansko dolino, ima gotovo krompir. Danes tudi dobesedno,« je zbrane na začetku nagovoril predsednik Turističnega društva (TD) Gorenja vas Zvone Bašelj in prav hitro končal svoj govor, saj kot je pojasnil, jih je na njivi čakalo kar nekaj dela. V TD Gorenja vas so v sodelovanju s Kmetijsko gozdarsko zadruzo Škofja Loka ter podjetjema Interseme in Agrosol v soboto prikazali sajenje krompirja po starem. Pri

delu je gospodarju pomagala vsa družina, tudi najmlajši, pa dekla in hlapec ter sosedje. Najprej so pripravili njivo s konjsko vprego in staro leseno brano, potem zorali grabne, da so nato lahko »na čovelj« razdalje zasadili krompir. Po napornem delu so si privoščili malico za njivo, nato je sledilo še zasipanje grabnov z okopalnikom in grabljami.

V soboto so zasadili kar dvajset različnih sort krompirja, od najbolj zgodnjih do poznih, je pojasnil Uroš Benec iz podjetja

Interseme. »Izbrane so bile prav za to klimo in tip tal v Poljanski dolini,« je dodal. Ob toni semenskega krompirja, kolikor so ga posadili v soboto, pričakujejo, da bodo izkopalni od deset do dvajset ton krompirja. »Ravno pravega za pripravo praženega krompirja,« je dejal Benec, ki je še razložil, da iz Poljanske doline izvira kar nekaj avtohtonih sort krompirja, kot sta recimo igor ali rani poljanec. V prodaji pa sta le še dve sorti, in sicer krenjnik, bolj znan kot kifeljčar, in cvetnik.

Gospodinja Ela je pred začetkom sajenja v brazde položila tri šibe, ki so jih ne cvetno nedeljo nesli k blagoslolu. Kot je pojasnila, naj bi to varovalo pridelek pred točo, neurjem in vetrovi. Pa da bi seveda bilo dovolj pridelka in bi ga imeli kaj tudi za prodajo, je še dodala. Za sajenje krompirja, je še ugotovljala, je bila sobota kar prava, saj je bilo lepo vreme, pa tudi luna je bila prava. Za delo so poprijeli tudi najmlajši. »Otroke je treba kmalu navaditi na delo na njivi. Se hitro naveličajo, pa kljub temu,« je

bila neizprosna stara mati, ki jim je v soboto vseeno pogledala skozi prste, ko so precej hitro ušli z njive. Kako poteka delo na njivi, je prišla preveriti tudi »gospoda« iz Šenčurja. Predvsem, če bo kaj tudi zanje, so pojasnili. Ob njivi pa se niso prav dolgo obirali in so se hitro umaknili v senco, saj je sonce za kmete, ne za gospodo, so razložili.

Med delom so si vsi, ki so pomagali, privoščili še malico. Te mora biti vedno dovolj, je pojasnila gospodinja Ela. »Da ne bi kdo potem rekel, da je bil lačen, ko smo

pri nas krompir sadili.« Pa tudi kakšen »šnop« je bil za zraven, vendar tega pa ne preveč, je še dejala gospodinja, da ne bi bili potem grabni krivi, krompir pa čuden. Zdaj jih na Visokem čaka še »prigrebanje« v maju in juniju, konec junija bodo pregledali semenski pridelek ter se julija in avgusta spopadli s koloradskim hroščem, kosili krompirjevco in pobirali krompir. Za zaključek letine pa bodo v začetku septembra pripravili 14. svetovni festival praženega krompirja na Visokem.

Na Visokem so prikazali sajenje krompirja po starem. / Foto: Denis Bozovičar

V soboto so zasadili kar dvajset različnih sort krompirja. / Foto: Denis Bozovičar

Spoštovani uporabniki poštne storitev!

www.posta.si

Obveščamo vas, da bo pošta **4206 Zgornje Jezersko**, z 2. junijem 2014 pričela delovati kot pogodbeni pošta na naslovu SIND TRGOVINA d.o.o., Zgornje Jezersko 82, 4206 Zgornje Jezersko.

Delovni čas pogodbene pošte 4206 Zgornje Jezersko:

ponedeljek - petek:	9.00–12.00 in 15.00 - 17.00
sobota:	9.00–12.00

Obveščamo vas, da bo pošta **4267 Srednja vas v Bohinju**, z 2. junijem 2014 pričela delovati kot pogodbeni pošta na istem naslovu.

Delovni čas pogodbene pošte 4267 Srednja vas v Bohinju:

ponedeljek - petek:	8.00–11.00 in 15.00 - 19.00
sobota:	8.00–13.00

Obveščamo vas, da bo pošta **4203 Duplje** s 3. junijem 2014 pričela delovati kot pogodbeni pošta na istem naslovu.

Delovni čas pogodbene pošte 4203 Duplje:

ponedeljek - petek:	8.00–18.00
sobota:	8.00–12.00

Na pogodbeni pošti lahko opravite večino storitev povsem enako kot na običajni pošti:

- oddate pisemsko pošiljko ali paket,
- dvignete pošiljko, ki vam je pismonoša ni uspel dostaviti,
- vplačate obrazec UPN ali poštno nakaznico, položite ali dvignete gotovino na oz. z osebnega računa ali hranilne vloge Poštne banke Slovenije ter dvignete gotovino prek POS-terminala ob predložitvi kartic Maestro, MasterCard, American Express, Diners Club ali Visa,
- kupite znamke, dopisnice, paketno embalažo, pisemske ovojnice, voščilnice in razglednice.

POŠTA SLOVENIJE

Zakon pred varnostjo otrok?

Starši otrok iz Pevna, ki nimajo organiziranega avtobusnega prevoza v šolo, se pritožujejo, občinski svetniki pa so na aprilski seji ocenili, da sta organizacija in financiranje šolskih prevozov povsem v redu.

DANICA ZAVRL ŽLEBIR

Škofja Loka – Starši otrok iz Pevna, ki obiskujejo Osnovno šolo Ivana Groharja v Škofji Loki, so lansko jesen na svetu staršev zahtevali, da se ponovno organizira avtobusni prevoz otrok v šolo. O tem problemu so obsežno razpravljali škofjeloški občinski svetniki.

Na razpisu za prevoz šolskih otrok leta 2012 je Občina upoštevala zakonodajo in razpisala avtobusne relacije za prevoz otrok v šole povsod, kjer je prebivališče otrok oddaljeno od šole več kot tri kilometre (zakon sicer določa štiri kilometre). Omejitev ne velja v primerih, ko je pot v šolo nevarna, kar ugotovi občinski svet za preventivno in vzgojo v cestnem prometu, je svetnikom pojasnila vodja občinskega oddelka za družbene

dejavnosti Hermina Krajnc. Povedala je tudi, da si je po sklepu sveta staršev tehnična komisija sveta za preventivo ogledala stanje in predlagala, naj šolarji iz Pevna za pot v šolo uporabljajo makadamsko javno pot do Moškrina, tam pa naj sedejo na avtobus, ki vozi otroke v šolo s Križne Gore. Starši se s predlogom niso strinjali, češ da je kilometer dolga pot do Moškrina nevarna, ker je ozka in neosvetljena. Svetnik Anton Peršin (SDS) je izrazil razočaranje, češ da se togo sledi zakonodaji in se jo postavlja pred varnost otrok. Zahteva, naj tehnična komisija skupaj s starši ponovno preveri varnost te ceste in pripravi nov sklep. Klemen Štibelj (NSi) predlaga, naj se Občina s starši dogovori za prevoz s kombijem vsaj za tri zimске mesece, ko je zaradi teme cesta v Pevno še

nevarnejša, stroške pa naj si Občina in starši delijo na pol. Tudi Igor Draksler (SLS) predlaga, naj se vsaj v zimskem času zagotovi prevoz za otroke s Pevna. Na vprašanje, kolikšni so stroški šolskih prevozov in kolikšen je prihranek zaradi doslednega spoštovanja zakonodaje, so dobili odgovor: za šolske prevoze Občina letno odšteje 420 tisoč evrov, prihranek zaradi ukinitve nekaterih prevozov pa je 150 tisočakov. Svetniki niso izglasovali niti predlaganega sklepa o delitvi stroška med starši in Občino, niti o ponovni uvedbi prevozov vsaj v zimskem času, niti o tem, naj tehnična komisija znova oceni varnost na relaciji Pevno–Moškrin. Pač pa so večinsko podprli sklep, da sta organizacija in financiranje prevoza šolskih otrok urejena skladno z zakonodajo.

SVETOVNA PONUDBA

Posebna promocijska World Cup 2014 ponudba vozil Kia!
Nepremagljive cene in pogoji financiranja le do konca svetovnega nogometnega prvenstva.

že za
8.990 EUR

NOVI RIO 2014

REKORDNO NIZKA PORABA • NIZKI STROŠKI
VZDRŽEVANJA • POPOLNA VARNOSTNA IN
BOGATA SERIJSKA OPREMA

3,2 l/100 km

že za
16.990 EUR

NOVI SPORTAGE 2014

NAJBOLJE PRODAJAN ŠPORTNI TERENEC* • NEPREKOSLJIVA
VARNOST • BOGATA SERIJSKA OPREMA • IZJEMNO ZMOGLJIVI
MOTORJI Z ZAVIDLJIVO NIZKO PORABO

5,3 l/100 km

že za
12.290 EUR

NOVI CEE'D SPORTSWAGON 2014

PRILAGODLJIV POSLOVNI ALI DRUŽINSKI KARAVAN
• PROSTORSKI PRESEŽKI • POPOLNOMA VAREN IN
IZJEMNO VARČEN

4,2 l/100 km

že za
10.990 EUR

POPOLNOMA NOVI PRO_CEE'D 2014

- DINAMIČEN ŠPORTNI KUPE
- BOGATA STANDARDNA IN
VARNOSTNA OPREMA
- ATRAKTIVEN, VEČKRAT
NAGRAJENI ŠPORTNI DIZAJN
- IZJEMNO NIZKA PORABA

3,7 l/100 km

Official Partner

KIA - NAJVEČ AVTA ZA VAŠ DENAR!

KMAG d.d., Leskoškova 2, Ljubljana, 01/58-43-425

MEDVODE: ČREŠNIK 01/361-22-50; KRANJ: NASMEH 04/235-17-77;

BLED: AMBROŽIČ 04/574-17-84

www.facebook.com/KIASlovenija

www.kia.si

Kombinirane porabe goriva: 3,2 – 8,2 l/100km, emisije CO₂: 85 – 195 g/km CO₂.
Emisijska stopnja: EURO 5. Emisije NO_x: 0,005 – 0,145 g/km.

*Po stat. podatkih o novoreg. vozilih v RS (ARDI) za leto 2012 in 2013. Cena 8.990 EUR velja za RIO 1.25 CVVT LX Base 3v, cena 10.990 EUR za pro_ceed 1.4 CVVT LX FUN, cena 12.290 EUR za cee'd Sportswagon 1.4 CVVT LX FUN, cena 16.990 EUR za Sportage GDI LX FUN ISG; v posebnih ponudbah. Cene vključ. vse dane popuste in prihranke in ne vključ. barve in stroška priprave vozila. Pogoji garanc. so na voljo v garanc. knjižici vozila, oz. pri poobl. zastopniku vozil Kia. Emisije onesnaževal zunanega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM₁₀ in PM_{2,5} ter dušikovih oksidov. Vse ostale info. o porabi goriva in emisijah CO₂ so na voljo v priročniku o varčni porabi goriva, emisijah CO₂ in emisijah onesnaževal zunanega zraka, na prod. mestu in na www.kia.si/emission. Slike so simbolične. KMAG d.d., Leskoškova 2, Ljubljana.

Hokejski junaki so doma

Naši hokejisti, ki so si v Južni Koreji priborili prvo mesto in družbo hokejske elite, so se utrujeni, a srečni vrnil domov.

VILMA STANOVNIK

Brnik – V nedeljo zvečer je množica navijačev na brniškem letališču pričakala naše hokejiste, ki so se po sobotni zmagi nad ekipo Avstrije s 3 : 1 in prvim mestom na svetovnem prvenstvu divizije I skupine A zadovoljni vrtili domov. Med njimi sicer ni bilo selektorja Matjaža Kopitarja, ki je odpotoval naravnost v Ameriko, kjer se sin

dolgi in naporni sezoni me zdaj čaka nekaj počitka, nato pa novi treningi in priprave na novo sezono," je povedal Luka, podobno pa so razmišljali tudi drugi, ki so vseeno radodarno delili podpise, nasmeha in poljube svojim navijačem in navijačicam.

Za ljubitelje hokeja pa letošnje sezone, v kateri jih je naša reprezentanca razveselila tudi z imenitnim nastopom na olimpijskih igrah,

Naše hokejiste, med njimi tudi kapetana Tomaža Razingarja, so doma pričakali navdušeni navijači. / Foto: Matic Zorman

Anže z ekipo Los Angeles Kings bori v konferenčnem četrtfinalu lige NHL. So pa zato malce utrujeni po dolgi poti, a vseeno dobre volje domov prišli drugi reprezentanti, med njimi tudi junak vseh zmag naše ekipe, vratar Luka Gračnar, ki je bil izbran za najkoristnejšega igralca prvenstva. "Po

še ni čisto konec. Poleg končnice lige NHL bo v Belorusiji med 9. in 15. majem potekalo svetovno prvenstvo elitne skupine. Naše reprezentante pa tudi reprezentanco Avstrije, ki si je z drugim mestom prav tako zagotovila napredovanje, nov nastop med elito čaka prihodnje leto maja na Češkem.

Športnik leta je Uroš Ban

Najobetavnejši športnik Občine Tržič leta 2013 pa je Jaka Kosirnik. Priznanja so prejeli tudi državni prvaki v lanskem letu, Tržičani so se za dosežke zahvalili tudi olimpijcem.

SUZANA P. KOVAČIČ

Tržič – Športna zveza Tržič je v sodelovanju z Občino Tržič pripravila četrtkov Večer s tržiškimi olimpijci, udeleženci zimskih olimpijskih iger v Sočiju, in podelila priznanja najobetavnejšim in najboljšim športnikom Tržiča za leto 2013 ter športnikom, ki so v preteklem letu osvojili naslov državnega prvaka. Med nominiranci za najboljšega športnika leta so bili padalec Uroš Ban, plezalec Klemen Bečan, nordijski kombinatorec Mitja Oranič, smučar Rok Perko in kegljač Jure Starman. Slavil je Uroš Ban, član Alpskega letalskega centra Lesce, ki ga na prireditvi zaradi priprav ni bilo. Lani je Uroš Ban z ekipo na evropskem prvenstvu osvojil prvo mesto, posamezno je zasedel štirinajsto mesto. V skupnem seštevku evropskega pokala je z ekipo osvojil prvo mesto, medtem ko je bil v posamični konkurenci odlični tretji. V skupnem seštevku svetovnega pokala so se z ekipo povzpeli na sam vrh.

Najobetavnejši športnik 2013 je postal Jaka Kosirnik iz Balinarskega kluba Tržič. Izkazal se je s prvim mestom na mladinskem svetovnem prvenstvu, na članskem svetovnem prvenstvu pa je v dvojicah zasedel tretje

V Tržiču so razglasili najboljšega in najobetavnejšega športnika leta 2013, podelili priznanja državnim prvakom za lansko leto in se s spominskimi priznanji zahvalili olimpijcem. / Foto: Tina Dokl

mesto. Med nominiranci so bili tudi Urša Mejač in Blaž Čerin iz Kegljaškega kluba (KK) Ljubelj, Karin Erjavec in Anže Pehar iz Športno plezalnega odseka pri PD Tržič, Anita Klemenčič iz Tekaškega smučarskega kluba (TSK) Triglav Kranj in Anže Semenič Nordijskega smučarskega kluba Tržič FMG.

Državni prvaki v letu 2013 so postali članica KK Ljubelj Nuša Bajželj, ki je zmagala na državnem prvenstvu posamezno in v tandemu dvojic v kategoriji kadetinj; člana Plesnega kluba (PK) Tržič Teja Gajski in Teja Štrukelj, ki sta v kategoriji MINI osvojila naslov državnega prvaka v akrobatskem rock & rollu; članica TSK Triglav Kranj Nina Klemenčič je postala državna

prvakinja v teku na smučeh, na tekaških rolkah in tudi zmagovalka državnega prvenstva v gorskih tekah pri mlajših mladinkah; člana PK Tržič Eva Đorđeska in Jaka Jordan sta v kategoriji mlajših mladincev osvojila naslov državnega prvaka v akrobatskem rock & rollu; članica TSK Triglav Kranj Neža Perko je postala državna prvakinja v teku na smučeh med starejšimi deklicami; član Nordijskega smučarskega kluba Tržič FMG Juš Sušnik je osvojil naslov državnega prvaka v smučarskih skokih med mlajšimi dečki do 12. let; članica Balinarskega kluba Bistrica Eva Hervol je naslov državne prvakinje v članski kategoriji osvojila v natančnem izbijanju; član

KK Ljubelj Jure Mejač pa je slavil na državnem prvenstvu v sprintu posamezno med člani.

Zbrane sta v trziškem Kulturnem centru nagovorila predsednik Športne zveze Tržič Boris Tomazin in župan Borut Sajovic. Svoje olimpijske kolege in obiskovalce je iz Južne Koreje pozdravil hokejist Andrej Tavželj. Posebne pozornosti so bili deležni olimpijci Žan Košir, Rok Perko in Mitja Oranič, ki so se jim zahvalili s spominskimi priznanji. Nordijskemu kombinatorcu Mitji Oraniču so podelili športno plaketo ob zaključku športne kariere, Kegljaškemu klubu Ljubelj pa športno plaketo ob 60-letnici delovanja.

Priložnosti niso izkoristili

Nogometaši Triglava so visoko izgubili pri Zavrču, Domžalčani so doma osvojili točko.

JOŽE MARINČEK

Domžale, Kranj – V 30. krogu prve nogometne lige Telekom so nogometaši kranjskega Triglava gostovali pri Zavrču in izgubili s 5 : 1. Edini zadetek za Kranjčane je dosegel mladi Ernest Grvala. »Toliko priložnosti kot prav na tej tekmi še nismo imeli. Žal jih nismo izkoristili, za kar je prav gotovo zaslužen domači vratar. Domačini so svoje priložnosti unovčili, rezultat pa ni pravi odraz dogajanja na teren,« je benti fizioterapevt Triglava Nebojša Josip Praljak.

Srečanje v Domžalah med Domžalami in Gorico se je končalo brez zmagovalca 1 : 1. Domžale so povedle po kombinaciji Parkerja in Aneffa, ko je slednji

zadel v 21. minuti. Gorica je izenačila v 65. minuti, ko je natančno streljal rezervist Francesco Finocchio. Na tekmovalni lestvici z 61 točkami vodi Maribor, Luka Koper jih ima na drugem mestu osem manj, Domžale s 40 točkami ostajajo na šestem mestu, Triglav je s 23 točkami na zadnjem, desetem mestu.

V drugi nogometni ligi so bile na sporedu tekme 23. kroga. Vodilni Roltek Dob je gostil Ankaran Hrvatine in jih premagal z 2 : 1. Bela krajina je z 1 : 0 premagala Šenčur, Kalcer Radomlje pa je gostil Farmatech Veržej in ga premagal s kar 8 : 1. Na lestvici ostaja v vodstvu Roltek Dob z 57 točkami, enajst manj jih ima Kalcer Radomlje na drugem mestu. Šenčur je osmi

z 27 točkami. Naslednji, 23. krog se bo igral konec tedna. Roltek Dob bo gostoval v Veržeju, Šenčur v Krškem in Kalcer Radomlje v Šmartnem ob Paki.

V 19. krogu tretje nogometne lige je Sava Kranj morala na domačem igrišču priznati premoč nogometašev Ivančne Gorice, ki so zmagali z 2 : 1, vodilni Tolmin je doma s 3 : 0 premagal Calcit Kamnik, Adria Miren pa je z 2 : 1 premagala Jezero Medvode. V Izoli je Zarica Kranj z 2 : 1 premagala domačine; za Zarico Kranj je oba zadetka dosegel Tadej Rems. V vodstvu je Tolmin z 41 točkami, Zarica Kranj ima na drugem mestu 39 točk, Sava Kranj je z 23 točkami na desetem mestu, s točko manj je Jezero Medvode enajsti, Calcit Kamnik

pa ostaja z 8 točkami na zadnjem, štirinajstem mestu.

Strelsko razpoloženi pa niso bili nogometaši v 16. krogu prve gorenjske nogometne lige. Velesovo je na domačem igrišču z 2 : 1 premagal Niko Železniki, srečanje v Zireh med domačim moštvom in Šobcem Lesce se je končalo brez zmagovalca – z 1 : 1, Jesenice so slavile na gostovanju v Bohinju, kjer so domačine premagali z 1 : 0, JuRentA Bitnje je na domačem igrišču moral priznati premoč Britofa, ki je zmagal s 3 : 1, Naklo je z 2 : 0 premagal Visoko, Ločan Škofja Loka pa v gosteh Bled Hirter z 1 : 0. Na lestvici vodi z 41 točkami Šobec Lesce, Britof je z 31 točkami drugi, točko manj pa ima Bled Hirter na tretjem mestu. Strelsko razpoloženi so bili strelci v 6. krogu druge gorenjske lige. DLN je moral priznati premoč Kondorja Godešič, ki je zmagal s 4 : 1, Preddvor pa FC Podbrezje, ki je zmagal z 2 : 1. V vodstvu je Kondor Godešič s 23 točkami.

NK Triglav : NK Rudar
nedelja, 4. 5. 2014, ob 17.00, ŠC Kranj

Z GORENJSKIM GLASOM
DO CENEJŠE VSTOPNICE ZA
OGLED TEKME!

Izrežite ta kupon in si zagotovite vstopnico za ogled nogometne tekme med domačim Triglavom in NK Rudar, ki bo v nedeljo, 4. maja 2014, ob 17. uri na stadionu v Kranju.

NAMESTO REDNE CENE VSTOPNICE, KI JE 8 EVROV, BOSTE ZA VSTOPNICO S TEM KUPONOM ODŠTELE LE 5 EVROV.

Podprimo naše športnike in navijajmo skupaj!

Eden izmed največjih

Za dobrodelnost tudi v smrt. Lili Žura, naša redna poročevalka z največjih svetovnih maratonov na svetu nam je tokrat opisala, kaj je bistvo tako velikega maratona, kakršen je londonski.

MIROSLAV CVJETIČANIN

London – New York, Boston, Berlin, London, Chicago in Tokio je sekstet največjih in najbolj priznanih maratonov na svetu.

Romarski maratoni, jim ljubkovalno pravimo rekreativni tekači. Londonski maraton je za »navadne« tekače najtežje dosegljiv. To je eden izmed maratonov, ki daje največ poudarka dobrodelnosti. Če zbereš denar v dobrodelne namene, potem dobiš številko in tečeš za dober namen. Seveda so za nas te vsote zelo velike in skoraj nedosegljive, 2500 funtov je »vstopni« znesek. Lahko se tudi prijavimo v žreb, kjer izžrebajo nekaj tisoč srečnejšev. Vendar se v žreb prijavi veliko ljudi, tako da je možnost za žreb skoraj takšna kot glavni dobiček na lotu.

»S prijateljico Dino sva se prijavili v žreb, kjer sva bili neuspešni. Sama sem večino maratonov pretekla z italijansko agencijo Ovenueque running. Fantje tam so v večini tekači, prijazni in tudi njihovi aranžmaji niso cenovno najdražji. Pri njih sem čakala na mesto za start v Londonu dve leti leti. Kasneje so mi povedali, da je pri njih ravno za ta maraton namenjenih le nekaj številčk za posamične province Italije, tako da sva imeli z Dino srečo. Dina se je uvrstila, ker je nekdo ravno odpovedal. Seveda sva se obe zavedali, da naju spet čaka nekajmesečni trening in odrekavanje pred startom.

Dina in Lili v cilju londonskega maratona

Pripravljali sva se približno od novega leta. Dina je zelo dobra tekačica in njen najboljši čas maratona je 3:19. Sama se žal čisto popolno nisem mogla pripravljati, zaradi službenih obveznosti, ki so se mi ravno v ta obdobje nakopičile. Pomagala mi je zdravnikova zahteva od nas delo krepko nad normativom ur, ki so predpisane. Dina je trenirala dobro, vendar je imela smolo, saj si je dva meseca pred maratonom zlomila stopalnico. Šok je bil za obe. Odpovedati se udeležbe ne da, startna stane celih štiristo evrov!« nam je povedala Lili Gantar Žura.

Lili poroča naprej: »London kot mesto ima zame poseben čar že brez

maratona. Na sejmu, kjer prevzameš številko, je veliko ljudi in tudi veliko zanimivih ponudnikov. Expo je ogromen in več kot polovica je namenjenega predstavitev organizacij, za katere lahko tečeš v dobrodelne namene: za Alzheimerjevo bolezen, pljučne bolezni, rakave bolnike, za otroke v stiski. Start je bil na Greenwichu. Startala sem v modri liniji, takoj za elitnimi tekači. Na štartnem mestu je bila kar velika gneča, predvsem pa velika vrsta za WC-je. Posebej pa piše, naj ne uriniramo po travi, angleški travici.

Start sam niti ni atraktiven – nič posebnega; še poka pištole ni bilo slišati. Ulice v začetku so ozke, tako da je kar velika gneča tudi med samim tekom v začetku in tudi vmes se občasno zoži in ustvari oviro. Dina nas je poslušala in ni šla teč. Zmenili sva se, da me počaka na 30 km, kar je bilo zame dobro: tako sem spustila krizo, ki običajno pride pri tej razdalji. Dina mi je ves čas nosila vodo, mi pomagala in me spodbujala. Lepo in neobičajno toplo vreme za London je privabilo še veliko tistih, ki običajno ne pridejo. Na nobenem maratonu pa nisem videlo toliko odstopov in toliko slabotnih, s krči po nogah, nezavestjo, izčrpanostjo. Ves čas sem bila pod stresom, kdaj bom morala komu pomagati. Razlagam si to s tem, da se na ta maraton zelo malo ljudi uvrsti s časom, pa še to so lahko le Angleži, drugi pa tečejo v dobrodelne namene ali prek agencije. Jaz sem imela štartno številko 58477, torej predvidevam, da je bilo približno 61 tisoč udeležencev, na

Štiri rože v gorskem pušeljcju

MIROSLAV CVJETIČANIN

Če so lani spomladi ob začetku organizatorji še dvomili o udeležbi, tega ob zaključku akcije septembra na Črni prsti ni bilo več: skoraj štirideset vzdržljivih in dobro pripravljenih tekačev je opravilo z vsemi štirimi gorskimi teki in prvič v rokah držalo pušeljc posebne sorte. Lanska udeležba je dobra popotnica letošnji prireditvi. Ideja, da bi že uveljavljene teke z različno dolgo tradicijo povezali, se je utrnila Jožetu Dakskoblerju, pobudniku za GM4O.

Začetek nabiranja pušeljca bo v Kopačnici 17. maja v organizaciji Športnega društva Marmor Hotavlje. 8. junija bo treba osvojiti drugo od gorskih rož, tek na Ratitovec, ki bo letos že 19. po vrsti. Organiziralo ga bo Atletsko društvo Železniki. Najtežji izziv bo zagotovo Gorski maraton štirih občin, ki bo letos 21. junija in je nanj že zdaj prijavljenih 250 tekačev. Tek na Črno prst, 21. po

»Naberite« si pušeljc!

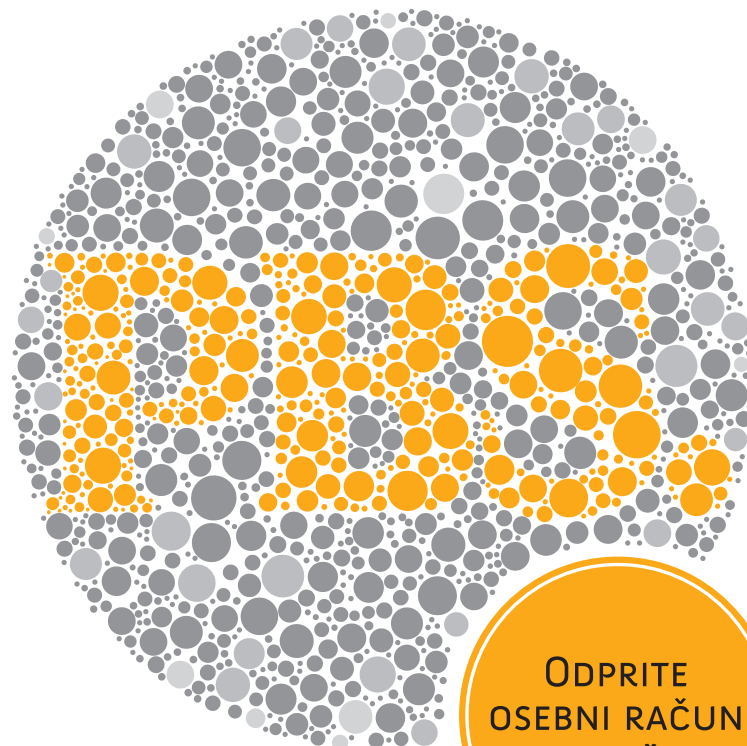
vrsti, bo 6. septembra. Organizirala ga Planinsko društvo Podbrdo in je prvi organiziran gorski tek, saj so ga prvič pripravili leta 1970. S tekom na Črno prst je pušeljc tudi povezan.

Organizatorji pozivajo k udeležbi in so enotnega mnenja, da je vse, kar je treba storiti, odteči te štiri čudovito pisane teke različnih razdalj in se vpisati med Pušeljce. Potem ko tekaču uspe opraviti z vsemi, je lahko ponosen nase kot na res pravega športnika.

Za spodbude in motivacijo bodo poskrbeli predstavniki organizatorjev ter obiskovalci.

Poudarek na dobrodelnosti in tekmovalnosti

POVSOD BLIZU STORITEV.

Naše poslovalnice se ne poslavljajo, poštna okenca prijazno pozdravljajo.

Bančne storitve, ki jih v svojem kraju zadnje čase morda pogrešate, lahko na najbližji pošti uredite ugodno, varno in hitro. Okenca naših bančnih storitev so najdostopnejša in omogočajo široko razpoložljivost storitev. Poslovanje z osebnim računom, varčevanje in najem kredita so vam v gosti mreži poslovalnic vedno na dosegu roke.

PBS. POŠTNA BANKA SLOVENIJE, d.d.
Bančna skupina Nove Kreditne banke Maribor d.d.

Več informacij na
080 80 58 | www.pbs.si

Današnja dražbo preklicali

SIMON ŠUBIC

Radovljica – Okrajno sodišče v Radovljici je odpovedalo današnje javno dražbo stanovanjske hiše Bine-ta Kordeža v Lescah. Kot so pojasnili, so dražbo nepremičnine – Kordež je njen polovični lastnik, polovico pa ima v lasti družba Zelena hiša iz Celja – preklicali, ker je upnik Kovinar Gradnje ST z Jesenic, ki je predlagal izvršilni postopek na celotni nepremičnini, izvršilni predlog umaknil, s tem pa se je ustavil tudi izvršilni postopek.

Nad Kordeževo hišo sicer visi še šest drugih izvršilnih zadev, ki pa se vodijo le za tisto polovico nepremičnine, ki je v Kordeževi lasti. »Javna dražba polovičnega deleža nepremičnine v lasti Albina Kordeža bo razpisana z novo odredbo o prodaji. Ker se spremenijo bistvene

postavke odredbe o prodaji (predmet, vrednost, cena, varščina ...), namreč sodišče ne more po prvotni odredbi 29. aprila opraviti dražbe le za polovični del nepremičnine. V primeru odredbe o prodaji s spremenjenimi dražbenimi pogoji mora biti varovan tudi 30-dnevni rok od objave odredbe na spletni strani sodišča in dnev dražbe,« pojasnjujejo na sodišču.

Izklicna cena za celotno Kordeževo hišo v Lescah je znašala 681 tisoč evrov. Kot že omenjeno, je upnik Zelena hiša že lastnik polovice nepremičnine, medtem ko Factor banka, pri kateri je najel osem milijonov evrov posojila, od Kordeža terja še 2,6 milijona evrov. Po nekaj tisoč evrov terjatev do Kordeža uveljavljajo še Gorenjska banka, Zavarovalnica Triglav, davčna uprava, Kovinar gradnje ST in Diners club Slovenija.

Tragična nesreča v Tuhinju

Laze – V nedeljo popoldne sta v hudi prometni nesreči na regionalni cesti v naselju Laze pri Tuhinju umrli dve osebi, so sporočili s Policije. 79-letni voznik je ob 13.45 vozil osebni avtomobil po regionalni cesti od Šmartnega proti Zgornjemu Tuhinju. Ko je pripeljal do desnega ovinka, ni vozil po desnem smernem vozišču, ampak je zapeljal naravnost in s sprednjim delom vozila trčil v betonski zid objekta. 69-letna sopotnica v vozilu je zaradi hudih ran umrla na kraju nesreče, voznika pa so z reševalnim vozilom odpeljali v Univerzitetni klinični center Ljubljana, kjer je kasneje umrl.

Usodno prevračanje s traktorjem

Povlje – V vasi Povlje pod Tolstim vrhom in Storžičem se je v soboto popoldne smrtno ponesrečil 59-letni moški. Po ugotovitvah policije je s traktorjem okoli 17.20 vozil preblizu roba ceste, ki povezuje kmetijska zemljišča, in zato nesrečno zapeljal z nje. Prišlo je do prevračanja traktorja, pri tem pa se je kmet tako hudo ranil, da je umrl na kraju nesreče.

Smrtna nesreča v gozdu

Bohinjska Bela – V nedeljo popoldne se je med delom v gozdu v Bohinjski Beli smrtno ponesrečil 56-letni Radovljčan, so sporočili s Policijske uprave Kranj. Ker moški ni bil vidno poškodovan, so opravili sanitarno obdukcijo, ki je pokazala, da se je usodno poškodoval pri padcu. Radovljčana so na kraju nesreče skušali oživljati, a so bila prizadevanja neuspešna.

Tihotapcem za 56 let zapora

Osmerica obtoženih za trgovino z mamili je skupaj dobila kar 56 let zapora, največ, 13 let, je dobil domnevni vodja Milanko Sredič. Tožilka zadovoljna, obramba že napovedala pritožbe.

ANDRAŽ SODJA

Kranj – Na okrožnem sodišču v Kranju je včeraj predsednica senata Metka Radjenović osmerico obtoženih spoznala za krive za hudo-delsko združevanje in organizacijo tihotapljenja večjih količin kokaina iz Brazila. Domnevni vodja Milanko Sredič bo za zapahi preživel 13 let, Dule Mikič 10 let, Dejan Vidmar in Martin Udovič po osem let, Dejan Pejovski sedem, Žarko Tešanović šest, Nebojša Čubrilović dve leti in pol ter Miroslav Banjac leto in pol.

Tožilka Tanja Frank Eler je že v zaključni besedi poudarila, da obstaja več kot dovolj dokazov, ki potrjujejo pričevanje skesanca in policijskega ovađuha Tonija Radunića Progarja, zahtevala pa je še nekoliko višje zaporne kazni od izrečenih. Medtem ko je tožilka s sodbo in kaznimi zadovoljna, pa so zagovorniki že napovedali pritožbe. Tožilka Elerjeva je sicer kazenski postopek ocenila za enega težjih, saj je prihajalo do številnih napadov, tudi osebnih. »Ko zmanjka drugih zagovorov, pridejo na vrsto tudi osebni napadi,« je dejala.

Zagovorniki so v zaključnih govorih soglasno opozarjali na po njihovem mnenju številne napake v postopku, tožilstvo in sodni senat pa celo obtožili kršenja človekovih pravic. Po besedah odvetnika Milana Krsiča tožilstvo ni upoštevalo zakona, po katerem imata obe strani enake pravice, še manj pa, da mora tožilstvo predložiti vsa dejstva. Vse

Šesterica obtoženih, dva sta se branila s prostosti, bo do pravomočnosti sodbe ostala v priporu. / Foto: Gorazd Kavčič

zagovornike je zmotilo dejstvo, da je glavna priča Progar v Italiji pričal kot priča tožilstva v sojenju bratoma Speranza, pri nas pa je bilo pričanje izvedeno prek videokonference. Številne proteste je vzbudilo tudi zaprtje dela spisa z oznako interno, zaradi česar odvetniki ocenjujejo, da jim je bila onemogočena obramba. Zagovornik Dejana Vidmarja, zoper katerega sicer v Ljubljani poteka še sodni postopek zaradi domnevne udeležbe pri ropu sefov SKB banke, Borut Bernik Bogataj je slikovito opisal vse pomisleke obrambe, češ da je celoten postopek poln naključij: »Vrsta naključij vodi v zgodbi, kjer svizec zavije čokolado v folijo. Avto bi moral biti v sistemu hitrostnih kamer Tutor zabeležen najmanj sedemdesetkrat, a

je bil le na severu Italije, ne pa v okolici Rima. Ravno tako njegovega mobilnega telefona ni zaznala nobena bazna postaja v okolici Rima ali Ostije, kjer naj bi prodajal droge.« Po ocenah Udovičevega odvetnika pa naj bi Progar ostal policijski informator celo po prijemu in priprtju. Zagovornik domnevnega vodje Milan-ka Sredića Miha Kozinc je poudaril, da se je postopek začel s kršitvami ustavnih pravic do svobodne izbire zagovornika in prostorske zasebnosti, saj njegov klient ni bil navzoč pri hišni preiskavi niti tam ni bilo njegovega odvetnika. Po ocenah odvetnika, ki je v skoraj uro dolgem zaključnem govoru našteval številne kršitve zakona o kazenskem postopku pri podelitvi statusa zaščitene priče

Toniju Raduniću Progarju: »Kronska priča je kronični ponarejevalec in goljuf, ki ga skoraj vsako leto od leta 2000 bremeni najmanj en kazenski postopek, dvomim pa, da je šele tega leta postal notorični kriminallec. Progar je lagal in si z lažmi kupil prostost, medtem ko ima kazensko evidenco daljšo od vseh obtoženih.«

Predsednica senata Metka Radjenović je v obrazložitvi razsodbe povedala, da je kljub poskusom diskriminacije s strani obrambe senat prepričan o verodostojnosti kronske priče Tonija Radunića Progarja, saj njegovo izpovedbo podpirajo številni listinski in drugi dokazi. Za tako visoke kazni pa se je odločila na podlagi organiziranosti združbe, količin droge in visokih zaslužkov.

GG | HIŠA KULTURE | četrtek, 8. maja, ob 18. uri v avli GG

RAZSTAVA AKTOV

Vabimo vas na odprtje nove slikarske razstave v avli GG na Bleiweisovi 4 v Kranju, ki jo bodo za nas pripravili ljubiteljski slikarji, združeni pod okriljem Slikarskega kluba iz Škofje Loke.

In zakaj odprtje te razstave še posebej težko pričakujemo? Seveda zato, ker bo na njem nastopil **Škofješki oktet**, pa tudi zato, ker bomo imeli priložnost srečati vse umetnike in poklepetati z njimi. To so: Minča Komovec, Franc Hafner, Ivana Štravs, Ana Frelih, Marko Bozovičar, Ivanka Keber, Mira Golja, Zdravko Avguštin, Stana Rovtar, Urška Potrebuješ, Marta Satler, Marija Šmid in njihova mentorica Agata Pavlovec. In tudi zato, ker nas bo zelo zanimalo, kako so se slikarke in slikarji izkazali in znašli pri umetniškem slikanju človeka brez obleke, aktu.

Vabljeni!

Gorenjski Glas

Zdrsnil v jezero in utonil

ANDRAŽ SODJA

Bled – V nedeljo zjutraj so mimoidoči v plitki vodi Blejskega jezera v Zaki opazili moško truplo. Posredovali so blejski prostovoljni gasilci, ki so iz vode izvlekli truplo 74-letnega domačina, ki je najverjetneje utonil v soboto zvečer ali v noči na nedeljo. Po vsej verjetnosti je šlo za nesrečo, in sicer naj bi utopljenec med opravljanjem male potrebe zdrsnilo, da je padel v jezero in utonil. Tiskovni predstavnik Policijske uprave Kranj Bojan Kos je pojasnil, da kriminalisti niso ugotovili suma za kaznivo dejanje: »Pokojni je

Na truplu policisti niso našli znakov kaznivega dejanja.

zelo verjetno zdrsnil po strmini med cesto proti regatnemu centru in jezerom.«

Truplo pokojnika so po opravljenem ogledu predali dežurni pogrebni službi.

Poleti bo minilo že sto let od začetka prve svetovne vojne. Ta stoletnica zbuja neverjetno veliko javno in zasebno pozornost po vsem svetu; vojna 1914–1918 je bila v preteklosti že precej pozabljena, zdaj je spet »in«. In tej pozornosti se s tem snopičem Snovanj pridružuje tudi Gorenjski glas.

Prva svetovna vojna vstaja iz pozabe

MIHA NAGLIČ

Da je bila v letih 1914–1918 res velika vojna, ki je po še večji v letih 1939–1945 dobila ime »prva svetovna« – to smo ves čas dobro vedeli. A pri nas je bila prva od svetovnih vojn nekako v senci druge. Letos, ko mine že sto let od njenega začetka, pa dobesedno vstaja iz pozabe. To se dogaja tako na osebnih kot na skupinski ravni. Pa pogledajmo, kako to gre. V narodovem spominu je bila ta vojna porinjena v pozabo tako v prvi kot v drugi Jugoslaviji. V prvi je bil problem v tem, da so se slovenski vojaki borili v vojski poražene in po vojni razpadle Avstro-Ogrske, državotvorni Srbi pa so bili na stani zmagovalne antante. To protislovje se je poznalo tudi v umetnosti. Na spomeniku padlim v Žireh je, denimo, kip mojstra Karla Putriha, vojna Pieta: domovina v podobi mlade žene drži v naročju padlega slovenskega vojaka, ta pa ima na glavi čelado vojske Kraljevine Jugoslavije. Druga svetovna vojna je prvo zakrila že sama po sebi, pri nas pa še posebej, ker je bilo treba slaviti predvsem revolucijo in Titovo vojsko, ne pa neklih reakcionarnih vojn iz nekomunistične predzgodovine.

No, na zasebni ravni je bilo drugače. Naj mi bo dovoljeno, da začnem kar pri sebi. Moja stari oče je umrl že mesec po mojem rojstvu in mi tako ni mogel pripovedovati o svojih vojnih izkušnjah; že poleti 1914 je bil poslan na fronto v

Galiciji, končal pa v ruskem ujetništvu, iz katerega se je vrnil šele malo pred božičem 1918. Vem pa, da je po nedeljski maši ali v nedeljo popoldne običajno obiskal svojega starejšega brata, prišel je še kateri od njunih vrstnikov in živa debata, ki so jo načenjali vedno znova, so bili njihovi spomini na vojno. Moja stara mama pa mi je, ko je klekljala, jaz pa sem bil še otrok, pripovedovala tudi o teh rečeh, a sem skoraj vse pozabil. Najbolj sem si zapomnil njeno trditev, da se je med vojno večkrat slišalo oddaljeno bobnenje; v žirovsko kotlino je prihajalo čez hribe na zahodni strani – tako daleč so se slišale eksplozije granat na soški fronti. Na državni ravni, kot rečeno, padlih na napačni strani niso častili, zato pa so se zanje zavzeli njihovi soborci, ki so postali veljaki v občinah

in župnijah. Ustanovili so spomeniške odbore, ti pa so nabrali prostovoljnih prispevkov in z njimi postavili primerne pomnike; v manjših krajih le spominske plošče, v večjih prave spomenike, ki še danes predstavljajo pomembne arhitekturne, kiparske in kamnoseške dosežke.

Zanimanje za dediščino prve svetovne vojne se je vidno povečalo v samostojni Sloveniji, a tudi v tej predvsem na zasebno, ne na državno pobudo. Si morete misliti, da bo prva uradna državna proslava v čast padlim v tej vojni šele letos septembra na ljubljanskih Žalah! Šele sto let po njenem začetku in 96 let po njenem koncu bo slovenska država prvič počastila spomin na padle v tisti veliki vojni! Drugače rečeno: sto let je potrebovala ta država (in njene predhodnice)

za spoznanje, da so tudi ti Slovenci padli za domovino

Neverjetno! Prvenstvo v obujanju spomina na dediščino soške fronte ima vsekakor Kobaridski muzej, odprt 20. oktobra 1990. Čudež pri Kobaridu pravijo zmagovitemu preboju fronte oktobra 1917; svojevrsten čudež je tudi muzej, ki nanj spominja, tudi zato, ker se financira predvsem z lastno dejavnostjo in ni – kot vsi večji muzeji v državi – odvisen od državne in občinske podpore. V zadnjih desetletjih je izšla tudi cela vrsta knjig in člankov o tej vojni, zlasti o dogajanju na soški fronti in v njenem zaledju. V ta sklop sodijo tudi dela Tomaža Budkoviča o pomembni vlogi, ki jo je v zaledju fronte odigral Bohinj.

Čaščenju dediščine Velike vojne se s 87. številko Snovanj pridružuje tudi

Gorenjski glas. Mag. Mariko Štepec, zgodovinar in muzejski svetovalec v Muzeju novejših zgodovine Slovenije v Ljubljani, je gotovo med najboljšimi poznavalci te vojne pri nas. Z njim sva naredila dolg pogovor, bilo bi ga za cela Snovanja, a sem ga moral okrajšati na »samo« štiri strani. Govorila sva o vojni nasploh in o deležu Slovencev v njej, o vlogi soškega bojišča in ne nazadnje o vlogi, ki jo je v zaledju igrala Gorenjska. Ta vojna se je dogajala predvsem na velikih frontah, bila pa je tudi prva totalna vojna, saj je v svoj vrtnec potegnila celotno populacijo vojskujočih se držav. Ob vojakih so, denimo, veliko vloge odigrale žene. »Ne smemo pozabiti na pogum, ki so ga v Veliki vojni pokazale ženske v begunstvu, zaledju, za delovnimi stroji in v bolnišnicah. Ženske so bile na strani življenja, ne smrti, ki je vladala v strelskih rovih, in so zagotavljale, da je skupnost sploh lahko preživela.« Pred tem pogovorom objavljamo odlomek iz spominov Franja Kopača (očeta arhitekta Vlasta), v Žireh rojenega akademskega slikarja, ki je moral na fronto kmalu po študiju v Pragi. Z branjem njegovih spominov lahko podoživimo vzdušje na fronti, kakor ga je doživel in zelo slikovito ubesedil zaveden slovenski intelektualec. Na zadnji strani pa je še članek o gorenjskih pomnikih na padle v vojni. V prihodnjih štirih letih se bo zvrstila še cela vrsta vojnih obletnic in upam, da bomo lahko ob njih napisali in objavili še kaj več.

Šele sto let po njenem začetku bo slovenska država prvič počastila spomin na padle v prvi svetovni vojni! Sto let je potrebovala ta država (in njene predhodnice) za spoznanje, da so tudi ti Slovenci padli za domovino ... Neverjetno!

Foto: Gorazd Kavčič

Spomenik padlim v prvi svetovni vojni v Begunjah na Gorenjskem, detajl, aprila 2014

Mnogi Gorenjci so se bojevali na frontah v prvi svetovni vojni, zlasti na dveh – ruski in soški. Za primer objavljamo odlomek iz spominov Žirovca in akademskega slikarja Franja Kopača (1885-1941), ki se je boril in bil ranjen na vzhodni fronti ...

Na fronti v Galiciji in Karpatih

FRANJO KOPAČ / IZBRAL IN UREDIL MIHA NAGLIČ

MIHA NAGLIČ

Franjo Kopač se je rodil 1. februarja 1885 v Novi vasi (zdaj del mesta Žiri). Slikarstvo je študiral v Pragi in se tam oženil s Pražanko Boženko Souček. 3. junija 1913 se jima je na domu v Novi vasi rodil sin Vlastimil, poznejši arhitekt Vlasto Kopač. Oče Franjo je bil vpoklican v vojsko januarja 1915, potrjen k 97. pešpolku, nato prestavljen v 95. vzhodnogalicijški pešpolk in poslan na fronto v Galiciji. Navajamo odlomek iz njegovih spominov, v katerih lahko podoživimo vzdušje na fronti, kakor ga je doživel in zelo slikovito ubesedil zaveden slovenski intelektualec.

V Galicijo, na fronto

»Prišel je dan odhoda v Galicijo. Slovo od Schönberga je bilo težko, posebno zaradi množice vinskih duhov, ki so me obkrožali in mi mešali noge. Komaj komaj sem s pomočjo enako navdušenih kolegov dospel do vlaka, se zaril v slamo in zaspal. Prebudil sem se in prišel k sebi šele, ko smo imeli Moravsko že za sabo in se bližali Krakovu. Pogledal sem po tovariših, vsi so že bili na svojem mestu. Drdrali smo dalje še nekaj dni ter se ustavili blizu nekdanje ruske meje v Sokalu. Tam smo izstopili ter po bornih kočah poljskih kmetov poiskali prenočišča. Bila je strašna revščina med ljudstvom; kolikokrat so se že izmenjali ruski kozaki in madžarski huzarji in vselej odnesli, kar so prvi pustili! Dobilo se je samo pri Židih za drag denar. Naključje je hotelo, da je bil v tistem gnezdu židovski trgovec in gostilničar s hčerjo, ki sem jo slikal in si s tem pridobil njeno simpatijo, hkrati pa delež pri Židovih klobasah, rumu, cigaretah in drugih zemeljskih dobrotah.

Naš komandant je bil poljski plemič iz Lvova. Napravil sem mu portret, in ko je šel na dopust v Lvov, kjer je imel nevesto, me je vzel s sabo, da sem mu jo naslikal.

Vzeli smo končno slovo od Sokala, jaz pa še od prijazne Židovke, ki me je za pot založila z vsakovrstnimi užitenimi dobrotami, in se potegnili dalje proti severu v Vladimir Volinski, kjer smo se nastanili v velikanskih ruskih vojašnicah. Že od daleč smo slišali sumljivo grmenje, ponoči pa videli svetilkanje raznih lučic. Vedeli smo, da bomo v kratkem tudi mi deležni sadov omenjenega grmenja, zaradi česar smo se potrudili užiti čim več vsega, kar se je dobilo v Vladimiru po gostilnah, židovskih trgovinah in – drugod.

S fronte so vozili poljski vlaki dan za dnem nove ranjence, ki niso ravno hvalili razmer tam spredaj. Nekaj dni pred našim odhodom so napovedali obisk armadnega komandanta, generalnega obersta Terstyanskega (general Karl von Terstyanski, eden najvišjih poveljnikov avstro-ogrške vojske – op. ur.), po imenu sodeč slovanskega rodu. Tisti dan smo stali na širni ravnini za Vladimirom v velikem četverokotniku vsi številni polki, avstrijski, nemški in nekaj turških. Čakali smo od četrte ure zjutraj, okoli desete dopoldne smo začeli godrnjati, kar se je okoli poldneva razvilo v splošno preklinjanje. Slišale so se vse kletvice, kar jih je obstajalo med Severnim, Jadranskim in Črnim morjem.

Nekako okoli druge ure popoldne so prijezdili številni generali s Terstyanskim na čelu v sredino našega četverokota in se postavili v vrsto. Ves naš nepregledni kanonenfuter se je spravil v gibanje ter začel korakati mimo njih, ki so nas prezirljivo ogledovali. Tega dne so bili Rusi pravi idiotje, da niso poslali nad nas nekaj letal in razgnali celo drhal.

Franjo Kopač kot c.-kr. kadet 95. pešadijskega regimenta, 1915

Bili smo tako izmučeni, da smo komaj vlekli noge za sabo. Zaslužili smo pohvalo iz ust Terstyanskega, ki je imel fiziognomijo srednjeveškega Torquemadovega krvnika, da smo videti ka kor prava tatarska horda. Ko se je znočilo, je bilo komedije konec. Drugi dan smo zbrali svojo ropotijo in odšli v smer, od koder je prihajalo tisto grmenje.

Odšli smo tedaj v smer, od koder je prihajalo topovsko grmenje in iz katere je že več dni z vso silo pritiskal Brusilov. Grmelo je vse glasneje. Hodili smo ves dan, zvečer smo prišli do nekega gozda, kjer smo poplegli in pospali kakor pobiti. Zjutraj smo šli naprej, proti Lucuku. Opoldne se ustavimo ob vznožju grička, kjer je bilo polno ostankov razbitih in razklanih dreves. Vseposod je ležalo orožje, sem in tja tudi kak človek, marsikateri cel, drugega je bilo samo

kos. Prejšnji dan so se menda pošteno mlatili! V zemljo smo si izkopali grobovom podobne luknje ter jih pokrili z vejami in zemljo. V naglici smo se seznanili z našimi predhodniki in pozdravili z znanci. Nakar začne strahovito treskati, ostanki dreves so se lomili. Po zraku je brenčalo, kakor da bi ose rojile. Sem in tja se je kdo spotaknil, padel, malo zakrtil z rokami in mirno obležal.

V boju

Dobil sem četrti vod. In povelje, da se z njim uležem v bojno črto in čakam povelje Na prejl! Povelje je bilo v trenutku izvršeno. Nakar prihrumi za nami četa Nemcev. Njihov poveljnik me vpraša, kaj tu delam. Odvrnem, da čakam povelja od svojega komandanta. Nemec nameri vame pištolo in zakriči: V orwärts! Ni bilo časa za razmišljanje.

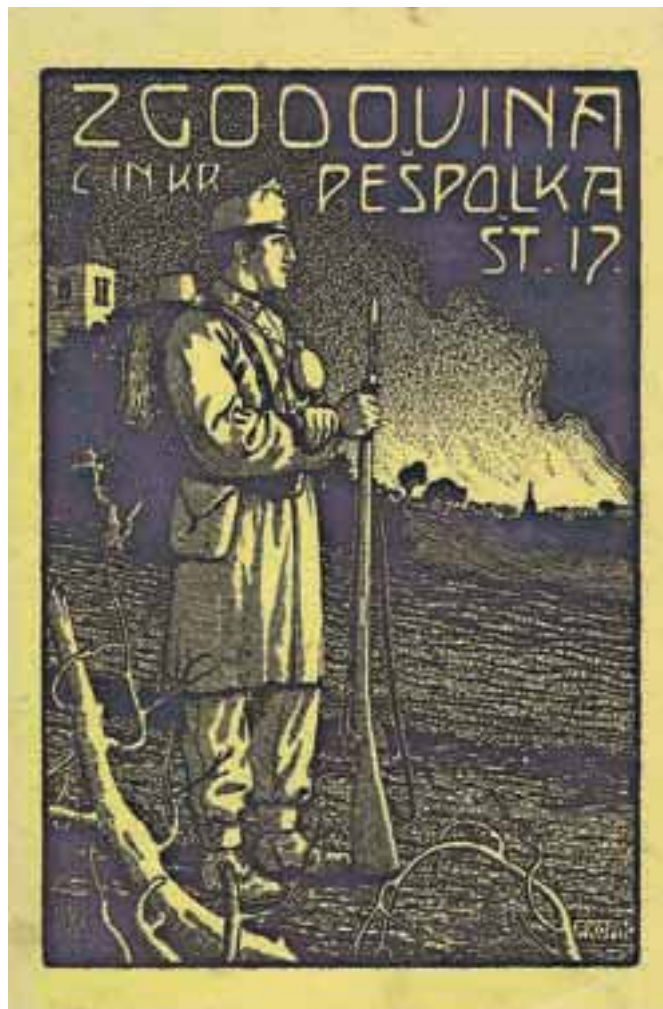
Skočim pokonci in zbežim s svojo četo navzgor v hrib. Precej mož se mi je med potjo spotaknilo in obležalo. Medtem je streljanje na vrhu nekoliko ponehalo, in ko se obrnem, tudi Nemca in njegovih ni bilo več za nami. Obstali smo, da si malo odpočijemo. Potem se začnemo spet zbirati pod hribom. Manjkalo mi je 15 mož. Kakšen smisel je imela ta dirka, ki smo jo napravili na pobudo našega zaveznika, nismo nikoli izvedeli. Zlezli smo v izkopane luknje in pospali. Ponoči ni bilo miru, od časa do časa je tresčilo kje v bližini, enkrat mi je zasulo vhod in moral sem riti kakor krt, da sem prišel do zraka. Drugo jutro navsezgodaj nas je dvignilo povelje in premaknili smo se na vrh, v strelske jarke, ki so nam jih ponoči prepustili Rusi. V njih je vladal strašen nered. Ne vem, ali Rusi niso imeli smisla za čednost ali pa so nanjo v naglici pozabili. Pustili so veliko svojih mrtvih in ranjenih nam v napoto. V odseku, ki je bil določen moji četi, sem našel med drugimi tudi svojega tovariša, poročnika Wagnerja, s prerezanim vratom. Imel je prvo četo, jaz pa četrto; zato je bilo zanj že opravljeno, jaz pa sem še čakal, kdaj pridem na vrsto.

Rusi so imeli streliva na prebitek, drugače bi ga ne bili tako množično uničevali. Noč in dan so nas obsipavali v vseh mogočih formacijah. Napadov ni bilo, vedeli pa smo, da pridejo, kakor hitro prestane toča. Štiri dni in noči so se naši kuharji zaman trudili, da bi nam postregli s svojo umetnostjo. Kakor hitro so se nam skušali s kuhinjo približati, so jim Rusi s svojimi granatami to preprečili in jim preluknjali kotel, da je šel konjski golaž po tleh. Ruma in cigaret pa ni manjkalo. Pri kotalili so nam že prej nekaj sodov, tako da smo bili vedno megleni. Tičali smo podnevi in ponoči v svojih

»Čakali smo od četrte ure zjutraj, okoli desete dopoldne smo začeli godrnjati, kar se je okoli poldneva razvilo v splošno preklinjanje. Slišale so se vse kletvice, kar jih je obstajalo med Severnim, Jadranskim in Črnim morjem «

SPOMINI

Snovanja

Franjo Kopač, naslovnica knjige *Zgodovina c. in kr. pešpolka št. 17*. Knjigo je sestavil dr. Karol Capuder, izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu, 1915.

lisičjih jamah, sedem metrov globoko pod zemljo. V sosednji jami je bilo 20 mož z dvema častnikoma. Zasulo jo je tako, da nismo več našli vhoda in ostali so za večno notri. Štiri dni in noči je trajal strahovit ogenj, tresk se ni razločeval od treska, razrili so nam naše jarke, da se ni poznalo, kje so bili.

Četrtega dne zvečer je bobnenje malo ponehalo. Nakar pride povelje, da grem s svojim vodom, ki je štel še 36 mož, na prednjo stražo v dolini, ki se je nahajala kakih tristo korakov pred našimi žičnimi ograjami. Trikrat so že odšli, pa se nobeden ni vrnil. Pošteno smo zalili slovo s tovariši in se nato drug za drugim po trebuhu odplazili med žičnimi ograjami. Večna je bila ta tristo korakov dolga pot. Ruske rakete so neprestano razsvetljevale razbito pokrajino, posejano z mrlji; ko je za hip nastala tema, smo hitro skočili nekaj korakov naprej, ne oziraje se na treskanje granat in brenčanje drugih izstrelkov. Ko se je vnovič posvetilo, smo nepremično obležali, da nas Rusi ne bi opazili. To se je ponavljalo, dokler nismo prišli na svoje mesto. Jarki naše straže so bili napolnjeni z mrtvimi, našimi in ruskimi. Vide-li so se le, kadar so posvetile rakete. Med nas so, kakor z neba, padale ročne granate.

Sem in tja je kdo zastokal, pa nisem vedel, ali je bil kateri od prejšnjih siromakov ali mojvojak. Vsakod nas je imel s seboj prilično steklenico, s

katero si je privezoval dušo, da mu v peklenem ropotu ni odletela. Pred svitanjem smo se začeli plaziti nazaj v naše jarke. Od 38 mož mi je ostalo le še 17 živih, drugi so ostali tam kakor že mnogi pred njimi. Komaj smo bili v svojih luknjah, ko prelože Rusi svoj ogenj daleč nazaj, za naše položaje. Začeli so bobnati na mesto, kjer je bila naša artilerija, ki je začela z granatami obmetavati ruske jarke, pri tem pa je streljala malo prenizko – tako da nam je zračni pritisk odnašal pokrivala z glav. Začel se je napad. Rusom se je posrečilo, da so preplezali naše žične ograje, nazaj pa niso mogli. Za njimi so prišli drugi, tretji, četrti, vedno nove in nove čete, da so siromaki bedno poginjali za

g osudara. Nehalo se je šele proti poldnevu. Zelo smo se namučili, da smo spravili ranjene iz strelskih jarkov. Neki ranjeni Rus me je milo prosil, naj mu ne storim nič zalega. Kaj sem mu hotel drugega, kakor da sem mu dal ruma in cigaret. Razdali smo med reveže, kar je kdo imel, ter jih poslali na naše obvezovališče. Nemci so delali drugače; oni niso zajeli nikogar, pri njih sta poslednje delo opravila nož in revolver. Na ruski strani se je moštvo zamenjalo. Dobili smo nove nasprotnike: Čerkeze, Čečene in druge prijazne azijate. Tudi oni so začeli posnemati Nemce in uporabljati svoje kindžale. Marsikdo izmed nas bi šel rad pogledat na drugo stran in se rešit pekla, a ni bilo prijetno priti pod Čečenov nož.

Ranjen

Ko sem obšel svoj odsek, mi nenadoma spodrsne. Pogledam, kaj je. Na čevljih sem imel čudno oblogo; ko jo z roko odtrgam, sem videl, da so bili še topli človeški možgani. Po tistem dalj časa nisem mogel ne videti ne jesti mesa. Ubiti vojak je obležal s popolnoma zgorelim gornjim delom telesa, ostalo je samo črno okostje. V nahrbtniku je nosil nabogo. Vanje je priletela krogla, in ko so eksplodirali, je pri živem telesu zgorel do pasu. Dva sta se ravno pogovarjala, kdaj prenehajo te muke, ko zatuli mimo nas šrapnel in odnese enemu polovico glave. Podobnih primerov je bilo vedno več. Popolnoma sem otopel in sploh nisem več mislil, ali se lahko vrnem še kdaj živ od tam. Dva meseca se že nisem preoblekel ne sezul čevljev ne umil. Mojega slugo je raznesla granata z mojim nahrbtnikom vred. Brusilov je pritisikal vedno huje. V tem so nam prišli na pomoč Nemci.

Ravno pravi čas; v eni sami noči so Rusi kar sedemnajstkrat zaporedoma navalili na našo redko vrsto. Proti jutru so napadli kozaki. Zlezel sem toliko iz jarka, da sem videl, kako so se valile njihove čete na desni strani skozi vrzel, ki so jo ponoči v naših vrstah napravile ruske granate. V tem hipu trešči zraven mene. Videl sem silen blisk in slišal strahovit pok, nato pa čudno brnenje v glavi, jaz pa sem padal in padal v neko temo in tišino.

Ko se mi je vrnila zavest, sem ležal na dnu strelskega jarka, na meni pa drugi. S težavo sem se izvlekel izpod trupel, živ sem bil le sam v celi kopici. Drugega nisem slišal kakor čudno brnenje v glavi. Na levo oko nisem videl. Bolel me je cel život, kot da bi bili na meni mltili. Odplazil sem se po jarku nazaj, prek trupel ruskih, naših in nemških vojakov. Ko sem se priplazil nazaj pod hrib, kjer je imel poveljstvo stotnik, poveljnik našega bataljona, sem pri njem našel še dva tovariša poročnika. Od 22 oficirjev smo ostali štirje: stotnik Joseph, nadporočnik baron Lalič, ki je bil hudo ranjen v trebuh od kosa granate, poročnik Formanek, ranjen v nogo, in jaz. Stotnik je jokal. Bil je sicer Nemec po rodu, a bil je vendar človek, ki ni poznal razlike med Slovani in Nemci, zraven pa je bil silen nasprotnik vojne in Avstrije. Kam sem bil ranjen, nisem vedel, cela glava me je bolela, videl nisem na levo oko, ne slišal na levo uho. Leva roka mi je visela ob strani kot mrtva in desna noga me je zelo bolela. Ko sem se malo okrepcal z rumom, ki mi ga je ponudil stotnik, sem se odpravil dalje.

Vlekel sem se do obvezovališča. Koliko časa sem potreboval, ne vem. Nočilo se je, ko sem prišel tja.

Franjo Kopač, Podpolkovnik Stanko Turudija, Dalmatinec, junak soške fronte, portret iz leta 1921

Franjo Kopač, Sklepna ilustracija iz *Zgodovine c. in kr. pešpolka št. 17*

Padel sem vnovič v nezavest; ko se spet osvestim, sem imel celo glavo povezano. Z drugimi ranjenci so me naložili na voz in nas odpeljali v Vladimir Volinski. Tam so mi pregledali rane. Ranjen sem bil od krogle v levo ramo, nad levo oko pa od drobca razletele granate. Omenjena drobca sta bila v ranah. Levo lice je bilo celo posejano z drobci železa. V levem ušesu mi je od eksplozije počila slušna mrena, da sem oglušel. Vse to mi ni delalo preglavic, bil sem vesel, da sem ostal živ in da so bile oči še zdrave. Za nekaj časa sem imel dosti vseh dobrot, s katerimi so nas tako vestno zasipavali Rusi, in trdno sem sklenil, da se ne vrnem kmalu. Drugi dan so nas naložili na vlak in odpeljali proti jugu «

Pripis urednika: Franjo Kopač se je pozdravil in bil poslan nazaj na fronto. Iz Rusije se je vrnil šele februarja 1919. Spomine je napisal po vojni, ko je služboval kot gimnazijski profesor risanja na gimnazijah v Kruševcu, Kranju in v Splitu, kjer je umrl 7. septembra 1941. Zvezek z očetovimi spomini mi je posredoval sin Vlasto Kopač, iz mesta ma težko berljivega rokopisa sem jih prepisal Miha Naglič in jih objavil v Žirovskem občasniku (v letih 1992-97, številke 18, 19/20, 23/24, 25/26). Dostopni so tudi v Digitalni knjižnici Slovenije (www.dlib.si).

Ruski vojaki, nasprotniki naših na fronti v Galiciji in Karpatih / Foto: Wikipedia

»V sosednji jami je bilo dvajset mož z dvema častnikoma. Zasulo jo je tako, da nismo več našli vhoda, in ostali so za večno notri. Štiri dni in noči je trajal strahovit ogenj, tresk se ni razločeval od treska, razrili so nam naše jarke, da se ni poznalo, kje so bili «

Ob stoletnici začetka prve svetovne vojne se je zanimanje zanjo izjemno povečalo. Zgodovinar Marko Štepec je zato kot njen poznavalec letos zelo iskana osebnost. Tako bo tudi v prihodnjih letih, vse do leta 2018, ko se bodo zvrstile še mnoge obletnice iz prve od dveh največjih vojn vseh časov ...

Vojne slike: Galicija, Karpati, Doberdob, Škabrijel, Kobarid

MAG. MARKO ŠTEPEC, ZGODOVINAR, MUZEJSKI SVETOVALEC V MUZEJU NOVEJŠE ZGODOVINE SLOVENIJE

MIHA NAGLIČ

Večina Slovencev je za vas in vaše delo izvedela šele letos, ko so na TV Slovenija februarja in marca pet torkovih večerov predvajali dokumentarno serijo Slovenci in 1. svetovna vojna 1914–1918. Zraven ste bili kot glavni scenarist in najbrž ni pretirano reči, da ste nam z njo znova odkrili to veliko, a precej pozabljeno vojno?

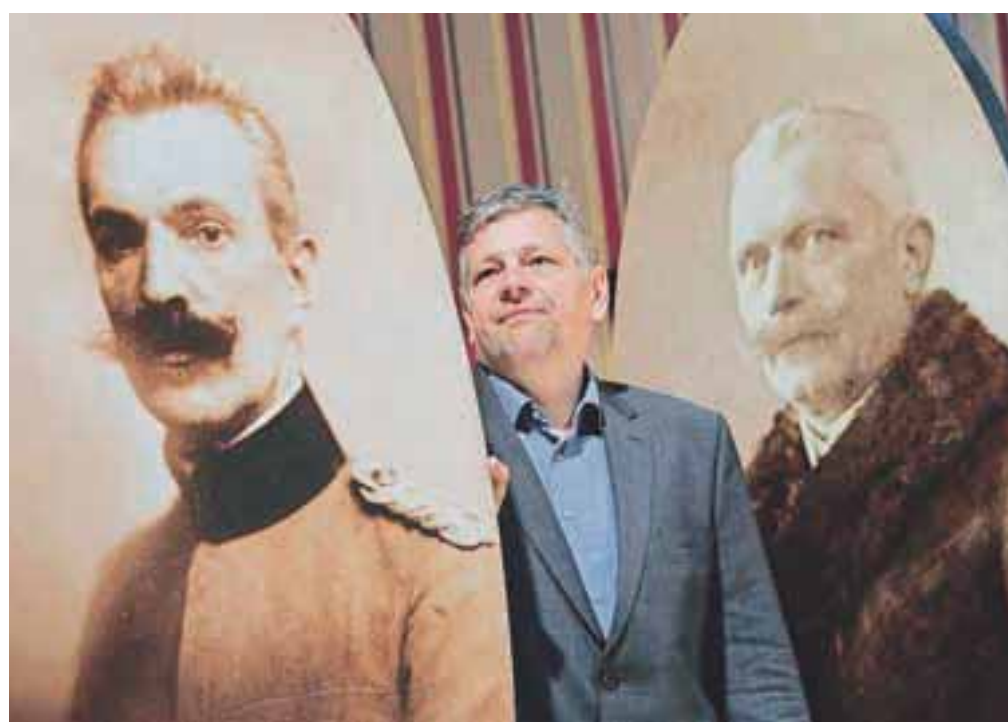
»To je v bistvo slaba novica za odmevnost muzejskih razstav in strokovnih besedil. Televizija je resnično še vedno močan in povsem drugačen medij, kot je na primer razstava ali razprava. Tudi način dela se razlikuje od priprave razstave, predavanja, besedila ali knjige. Odmevnost televizije, ki določeno vsebino pripelje v vsak dom, in s tem povezuje odgovornost, je res velika. Pri tem je takšen projekt vedno skupinsko delo, z izjemno pomembno vlogo režiserja, v našem primeru tudi soscenarista in urednika Valentina Pečenka, ki res obvlada svoje delo, a ga gledalci na ekranu osebno ne vidijo. Pravijo, da boljši ko sta režija in montaža, manj se vidita; pomembno je, da filmska pripoved gledalca potegne v vsebino in ga nagovori z določeno čustveno močjo. Gledalci ne vidijo celotne ekipe in mesecev trdega dela za kamero in montažno mizo, snemanja, osvetljevanja, priprave glasbe, lektoriranja, prevodov in vseh drugih drobcev, pa organizacije snemanj in potovanj, ki skupaj prispevajo in sestavljajo mozaik filmske pripovedi. Tudi scenarist bi ostal neopažen, če ne bi sprejel tudi vloge naratorja. V filmu sodelujejo številni naratorji, vsi so bili povabljeni zato, ker izbrana poglavja prve svetovne vojne, obravnavano lokacijo, mesto ali problematiko avstro-ogrsko monarhije odlično poznajo. Serija je tudi

pregled stanja raziskovanja prve svetovne vojne pri nas v zadnjih letih in odmev javnosti je prav presenetljiv.«

Bila je prva totalna vojna

Naziv prva svetovna vojna se je seveda uveljavil šele po drugi. Kako pa so tej vojni rekli pred njo? Za Francoze vem, da ji še danes pravijo Velika vojna (*Grande guerre*)

»Za evropsko zgodovinsko pisarje, ne le francosko, in tudi za širšo javnost je bila prva svetovna vojna velika vojna. To so razumeli v vsebinskem smislu kot vojno, ki je vplivala in spremenila vsa področja življenja, umetnost, kulturo, gospodarstvo in je pomenila duhovni prelom s preteklostjo. Njen vpliv na dvajseto stoletje je bil, na primer po mnenju zgodovinarja Francois Fureta, primerljiv z vplivom francoske revolucije na devetnajsto stoletje. Evropsko zgodovinsko prvo svetovno vojno razume kot ključ za razumevanje dvajsetega stoletja. Pri nas ni bilo tako, pri nas je bil pomen prve svetovne vojne marginaliziran, pogosto je bila razumljena le kot uvod v nastanek jugoslovanske države, zato se zdi, da je bilo okrnjeno tudi razumevanje dvajsetega stoletja. Seveda je bil tudi pojem velika vojna zlorabljen v propagandne namene. Vemo, da je na primer italijanska državna ideologija po končani vojni na mirovnih konferencah in v obdobju med obema svetovnima vojnama in pozneje izgrajevala mit velike vojne, v kateri naj bi italijanski vojaki s krvjo plačali svojo sveto zemljo in s tem osmislili svoje državne interese in ozemeljske zahteve. To je bila osnova mita, ki je v skladu z dnevno-političnimi interesi večal število padlih vojakov in pozabljal na resnično življenje, stiske in doživljanje vojakov v strelskih rovih in sploh na vojno dogajanje;

Zgodovinar Marko Štepec v Muzeju novejše zgodovine Slovenije, levo general Maister, desno Josip Pogačnik, predsednik prve slovenske vlade 1918 / Foto: Gorazd Kavčič

to se je v resničnosti precej razlikovalo od predstav, ki so bile zapisane v šolskih učbenikih. Ta odnos do velike vojne je tudi povzročil, da so v evropskih državah, ki imajo danes največje muzejske zbirke, že zgodaj začeli zbirati gradivo, pričevanja in fotografije, pri nas pa smo s tem delom zamudili za skoraj sedemdeset let in pri tem izgubili številna osebna pričevanja.«

V čem se je ta vojna razlikovala od prejšnjih?

»V vsaki vojni sicer lahko prepoznamo določene podobnosti, ki so povezane s človeškim pohlepom, nasiljem in drugimi tovrstnimi lastnostmi. Ne nazadnje še danes prebiramo vso klasično literaturo in se nam ne zdi zastarela, ko piše o boju za prevlado, vojnih temah in nasilju, kar pomeni, da se v nasprotju s svojimi predstavami morda ne spreminjamo tako, kot bi si želeli. A kljub vsemu – vsaka vojna se tudi razlikuje od drugih. Prva svetovna vojna je bila posebna v tem, ker je bila vojna v dobi industrijskega razvoja. Ne le, da so bile vse

pridobitve tehnološkega razvoja uporabljene na področju oboroževanja, ampak se je tudi družba spremenila v množično industrijsko družbo – tudi avstro-ogrsko, za katero je bil značilen počasen razvoj, a je vseeno doživljala spremembe v smeri modernizacije – zato je bilo morda sodobnikom še bolj nenavadno to nasprotje med tradicionalno družbeno hierarhijo, vrednotami starega sveta in sodobno množično mobilizacijo. Prva svetovna vojna je v tem smislu sodobna totalna vojna, ker poleg splošne mobilizacije vključuje tudi zaledje; izvedena je delovna mobilizacija, družba se militarizira, vojska poveže vse družbene strukture v nekakšno celoto, ki služi uresničevanju vojnih ciljev. Način posega v civilno sfero je v prvi svetovni vojni drugačen; v evropskih državah nastane sistem vojaškega kroženja med prvo bojno črto in zaledjem, ki vojno spremeni v industrijski vsakdan, ki vključuje vse gospodarske, prometne in prehranske zmogljivosti. Izraz totalna mobilizacija, ki ga za opis vojnega

dogajanja uporabi tudi esejist in nemški vojak Ernst Jünger, je morda najprimernejši pojem, ki ilustrira razliko prve svetovne vojne od predhodnih vojn.«

Slovenska bojišča

Kje vse so se v tej vojni bojevali slovenski vojaki?

»Slovenski vojaki so s tretjim korpusom avstro-ogrsko armade avgusta 1914 večinoma odšli na vzhodno bojišče in v Galiciji doživeli svoj ognjeni krst. Dva bataljona celjskega 87. pehotnega polka in dva črnovojniška bataljona sta bila poslana na balkansko bojišče. Pri tem običajno sledimo polkom, ki so zaradi teritorialnega načina nabora bili večinsko slovenski, pozabljamo pa, da so slovenski vojaki služili v manjšem odstotku tudi v številnih drugih enotah vseh rodov avstro-ogrsko skupne vojske in vojske obeh polovic države. Po italijanskem napadu so odšli slovenski vojaki na soško bojišče, velik del na kraški rob, kjer je Doberdob postal sinonim trdih bojev slovenskih vojakov na Krašu, in drugam ob reki Soči.

»Našim dedom in pradedom so Galicija in Karpati pomenili grozo vojne, tam je generacija vojakov doživela svoje prvo srečanje z vojno in tisti civilizacijski šok, ob katerem je Ivan Maticič zapisal, da si take vojne nismo predstavljali.«

POGOVOR

Snovanja

Pogled na avstro-ogrski strelski rov v prvi bojni črti na Krasu / Foto: Muzej novejšje zgodovine Slovenije

Italijanski ujetniki v Kranju / Foto: Muzej novejšje zgodovine Slovenije

Spomladi 1916 so jih začeli pošiljati na tirolsko bojišče, kjer so sodelovali v junijski ofenzivi pri Asiagu, nekatere so potem poslali nazaj na soško bojišče, nekatere na vzhodno; kranjski 17. pehotni polk, ki je imel svoje položaje na visokogorski planoti Monte Chiesi, kjer se po njemu še danes območje imenuje Dolina Slovencev, pa je do konca vojne ostal na Tirolskem. Slovenski vojaki celjskega 87. in ljubljanskega 2. gorskega strelskega polka so obdržali položaje na Svetem Gabrijelu, Škabrijelu, kjer so potekali najtrši boji v 11. italijanski ofenzivi. Vojaki 7. koroškega pehotnega polka in mariborskega 26. strelskega polka so v bovški kotlini sodelovali pri slavnem preboju pri Kobaridu. Skupaj z Borojevičevo armado so odšli proti reki Piavi in tam sodelovali v zadnji avstro-ogrski ofenzivi. Slovenski topničarji so sodelovali v bojih na turškem bojišču in topničarji iz Vipave na zahodnem bojišču. Na balkanskem bojišču so nekateri doživeli umik s srbsko vojsko prek albanskih gora in dobrovoljci so iz ujetništva v Rusiji odšli na Solunsko fronto ... Ja, vojna je Slovence prav dobro pomešala po bojiščih. Nekateri so doživeli dolgoletna ujetništva v Rusiji in Italiji. Številni se nikdar niso vrnili domov in so pokopani daleč od svoje domovine.«

Kaj je bilo najbolj značilno za bojišči, na katerih je bilo največ slovenskih vojakov – v Galiciji in ob Soči?

»Našim dedom in pradedom sta Galicija in Karpati pomenila grozo vojne, tam je generacija vojakov doživela svoje prvo srečanje z vojno in tisti civilizacijski šok, ob katerem je Ivan Matičič zapisal, da si take vojne nismo predstavljali. Širša

javnost si predstavlja bojišča prve svetovne vojne po vzorcu zahodne fronte, a leta 1914 avstro-ogrška vojska nima strelskih rogov. Vojaki pridejo v sredo topniškega in mitralješkega ognja, ki jih s svojo silovitostjo dobesedno pokosi. Umetnostnega zgodovinarja Vojeslava Moleta ruski častnik, ki ga sreča ranjenega na poti v ujetništvo, začudeno vpraša, zakaj avstro-ogrška vojska ne koplje jarkov. Molemu kot umetnostni zgodovinar, čeprav rezervni častnik, ne zna odgovoriti. Avstro-ogrski vojaki so brez čelad in takšna zdesetkana in izmučena vojska se začne umikati na Karpatih in šele tam kopljejo strelske jarke, utrjujejo položaje in doživijo izredno mrzlo zimo v neprimernih oblačilih. Drugače od galiških blatnih poljan in hude zime na soškem bojišču poteka bojna črta po visokogorju in prek Krasa, kjer je pritisk napadalcev najhujši. Na kamnitem kraškem terenu imajo branilci izjemno slabe zaklone, mnogo prešibke enote komaj zadoščajo za obrambo in pomanjkljivo prometno infrastrukturo, ki jo vojska mrzlično gradi. Kamniti kraški teren podeseteri učinke topniškega obstreljevanja in hudo težavo pomeni kronično pomanjkanje vode. To so razmere, v katerih živijo soški branilci vseh narodov monarhije. Podnevi se ne premikajo, da ne bi izdali svojih položajev, preskrba s hrano je izredno slaba in umrljivost izjemno visoka. Ofenzive se na soškem bojišču začnejo z večurnimi topniškimi pripravami, sledijo juriši pehote prek vmesnega polja, prepredenega z žičnimi ovirami, ki jih skušajo popolnoma zblazniti vojaki z zadnjimi močmi ustavljati v bližnjih bojih. Preživeli vojaki ponoči utrjujejo porušene

okope in kopljejo zaklone, bojišče osvetlujejo reflektorji in vojaki komaj čakajo, da po štirinajstih dneh ali treh tednih dobijo zamele in odidejo v zaledje – tisti seveda, ki to norost preživijo in kot ranjenci ne izkusijo sistema bolnišnic. Ob vsem poznavanju dnevnih in spominskih zapisov se bojim, da si danes to bojno izkušnjo v vsej njeni silovitosti in posledicah zelo težko predstavljamo.«

Kolikšna je bila »teža« soške fronte, če jo primerjamo s še večjimi bojišči v tej vojni, zlasti v zahodni in vzhodni?

»Za slovenski prostor je bila seveda izjemno pomembna, saj je soška armada varovala slovensko zaledje pred vojnim uničenjem. Zato ni slučaj, da je njen poveljnik postal častni meščan Ljubljane in številnih drugih mest. Soško bojišče je eno od evropskih bojišč, na njem so se borili vojaki številnih narodov in si v vseh pogledih in z vsemi svojimi posebnostmi zasluži vsa raziskovalna in kulturno-zgodovinska pozornost. To je bojišče na našem pragu, ki je pomemben del slovenske preteklosti. V Posočju so se branile meje Avstro-Ogrske kot širše domovine in posredno tudi slovensko ozemlje in narodne meje – to se je boleče pokazalo po končani vojni, ko so bila z rapalsko mejo obsežna ozemlja s slovenskimi prebivalci tostran stare avstro-ogrške meje odrezana od matičnega naroda. V primerjavi z zahodnim in vzhodnim bojiščem pa je, kar je v preteklosti v diskusijah večkrat opozoril izjemni poznavalec soškega bojišča in njegove dediščine, geograf in zgodovinar Marko Simič, bila soška fronta strateško bolj obrobne pomena. To

pa za vojake, ki so tam umirali, in za prebivalce v zaledju, ki so vse to ob vojnem pomanjkanju doživljali, ne pomeni nič bistveno drugačnega, kot je bilo življenje in umiranje v preostali Evropi.«

Borojević in Cadorna

Kakšna poveljnika sta bila glavna nasprotnika na soški fronti, »naš« maršal Svetozar Borojević in italijanski general Luigi Cadorna?

»Feldmaršal Svetozar Borojević pl. Bojna je bil avstro-ogrski visoki častnik slovanskega rodu, do konca zvest prisegli cesarju in Avstro-Ogrski, ki jo je razumel kot zaščitnico vseh njenih narodov. Postal je poveljnik

5. armade in predvsem njemu se pripisuje, da je predlagal obrambo na Soči, ne na Savi, kar bi bilo katastrofalno za Slovence. Njegov obrambni koncept je bil izjemno učinkovit, zaradi česar je feldmaršal dobil popularni naziv Soški lev. Podrejeni vojaki so ga spoštovali, čeprav je bil trd, a pravičen častnik, ki je pogosto obiskal enote na bojišču, kar za visoke častnike ni bilo vedno običajno. Njegov štab je bil v Postojni in po preboju italijanske fronte se je ob odhodu posebej zahvalil, kot lahko preberemo v postojnski kroniki, prebivalcem in slovenskim vojakom za njihovo hrabro držo na bojišču. V zadnjem letu vojne je odsvetoval junijsko ofenzivno

General Luigi Cadorna, poveljnik italijanske vojske na soški fronti / Foto: Wikipedija

»Za slovenski prostor je bila soška fronta izjemno pomembna, saj je soška armada varovala slovensko zaledje pred vojnim uničenjem. Zato ni slučaj, da je njen poveljnik feldmaršal Borojević postal častni meščan Ljubljane in drugih mest.«

POGOVOR

Snovanja

operacijo ob reki Piavi, a je prevladal nasprotni ofenzivni koncept, ki ob izčrpani in slabo hranjeni vojski ni bil uspešen. Po koncu vojne so mu isti ljudje, ki so mu častno meščanstvo podelili, to tudi vzeli. Pozabili so njegove obrambne zasluge in v njem videli le še častnika poražene avstro-ogrskemu armade. V Avstriji je napisal kratke spomine o vojni z Italijo in med prebivalci Kraljevine SHS utonil v javno pozabo. Grof general Luigi Cadorna, poveljnik italijanske vojske, je bil zagovornik zastarelih strateških konceptov in vodenja. Ustvaril je togo in strogo hierarhično vodenje, ki je podrejenim puščalo malo iniciative, kar se na bojišču ni najbolje obneslo. Zamenjal je številne častnike, ki jih je krivil za neuspehe, in najstrožje kaznoval dezertarje, število smrtnih kazni je naraščalo in med svojimi podrejenimi in vojaki je bil vse manj priljubljen. Ob zlomu italijanske vojske je namesto načrtovanega umika na obrambno črto ob reki Tilment zapovedal umik do reke Piave, zapadel zato v nemilost in bil zamenjan. Poznavalci vojaške zgodovine danes vedo, da italijanski vojski ob Tilmentu ne bi uspelo zadržati zmagovalnega zagona avstro-ogrsko-nemške armade; zato je bila odločitev, ki je sicer prepustila Furlanijo ropanju, za italijansko vojsko odločilna. Ob reki Piavi so potem ob podpori francoskih in angleških enot lahko vzpostavili čvrsto obrambno črto. Zaradi svoje odločitve in poraza je bil zamenjan in je padel v nemilost pri italijanski javnosti.«

Feldmaršal Svetozar Boroević pl. Bojna, poveljnik avstro-ogrskemu armade na soški fronti / Foto: Wikipedija

Cesar Karel I., zadnji Habsburžan na prestolu / Foto: Wikipedija

bila največja soška ofenziva prav prva skupna avstro-ogrsko nemška ofenziva v zgornjem Posočju, ki je uspešno prebila italijansko bojno črto konec oktobra 1917, je bila v resnici največja pravzaprav zadnja italijanska ofenziva, ki je skoraj zlomila branilce. Ena od osrednjih točk ofenzive, ki se je s topniško pripravo sicer začela na širšem območju soškega bojišča 18. avgusta 1917, je postal hrib Sveti Gabrijel, danes

znan kot Škabrijel; napadalci so ga skušali zasesti za vsako ceno, a je položaje uspešno v najtežjih septembrskih trenutkih obraniti vojakom slovenskih bataljonov 87. in 2. gorskega strelskega polka. Nanje je bila izstreljena največja koncentracija topniških granat na soškem bojišču, a povsem poblazneli in izčrpani branilci svojih položajev kljub grozljivim izgubam niso prepustili nasprotniku. Ernest Hemingway,

ki je na bojišču ob reki Piavi prišel aprila 1918 in ni bil nikoli na soškem bojišču, je v svojem slavnem romanu Zbogom orožje omenil hrib smrti – Sveti Gabrijel, ki je njegovim italijanskim informatorjem še dolgo vzbujal grozo.«

Čudež pri Kobaridu in konec

Potem pa se je po tej pozicijski vojni, ki sta jo vodila Cadorna in Borojević, zgodil »čudež pri Kobaridu«? Zakaj se ni že prej? Je bil ta preboj res bolj nemško kot avstro-ogrsko delo?

»V enajsti italijanski ofenzivi, ki so jo italijanski poveljniki spet prehitro zaključili, se je pokazalo, da branilcem na banjški planoti grozi zlom, in to svarilo je bilo izhodišče za načrtovanje odrešilne ofenzive. Avstro-ogrski štab in predvsem cesar Karel si je želel, da bi to zmogla Avstro-Ogrska sama, brez nemške pomoči, saj si konec leta 1917 ni več želel tesnejšega nemškega objema, a to zaradi pomanjkanja enot in splošne izčrpanosti ni bilo mogoče. Nemška vojska je sodelovanje sprejela in začela se je koncentracija skupnih enot in organizacija ofenzivnega sunka. Vprašanje, zakaj se ni zgodilo prej, je po bitki, v kateri je bil obseg uspeha presenečenje celo načrtovalcem, dobil tudi Borojevićev štab, a odgovor se najverjetneje skriva v razpoložljivih enotah in razmerju števila vojakov, ki je komaj zadostovalo za uspešno obrambo ob upoštevanju vseh naravnih danosti. Ofenziva je bila sicer skupna, sestavljena je bila skupna 14. armada kot glavna udarna sila ofenzive, njena poveljnika sta bila nemška generala Otto von Below in Konrad von Dellmensingen. Poveljstvo avstro-ogrskemu korpusa, ki je načrtoval prodor v smeri Bovca, je prevzel Alfred Krauss. Kar vse kaže na to, da je bila nemška vloga izjemno pomembna. Z nemške strani so sodelovali številni izkušeni in odlikovani častniki in vojaki. Priprave so bile kljub majhni možnosti za uspeh izjemno uspešne in vreme naklonjeno. Ideja je bila pravzaprav precej nenavadna, saj je bilo treba ob še vedno zelo pomanjkljivi prometni infrastrukturi v zgornje Posočje skrivaj pripeljati ogromno količino vojaške opreme in vojakov. Uporabljen je bil plin, ki je seveda imel bolj psihološki kot dejanski učinek, in načrtovalci so prekršili določena samoumevna strateška pravila. Na

poraženi strani so pozneje vsem tem elementom propagandno pripisovali skoraj čudežne učinke. Dejstvo je, da je bil glavni vzrok hitrega italijanskega poraza naveličanost vojne in nesmiselne smrtne žrtve v enajstih italijanskih ofenzivah, ki niso dosegle zaželenih učinkov. Željko Cimprič iz Kobariškega muzeja zato zelo utemeljeno vzroke za italijanski poraz išče v dveh letih nesmiselnega bojevanja in neuspešnih poskusov osvojitve Mrzlega vrha z vsemi tragičnimi zgodbami in padcem vrednosti človeškega življenja tako med branilci kot napadalci.«

Italijani Kobaridu pravijo Caporetto. Ta beseda je v italijanščini še vedno sinonim za poraz; velikemu porazu na volitvah pravijo »Caporetto elettorale« Preboj pri Kobaridu je bil bleščeča zmaga, a že leto pozneje se je zgodilo pravo razsulo. Ga res ni bilo mogoče preprediti?

»Avstro-ogrsko vojska je po odhodu nemške armade ostala na Piavi spet sama, njeno stanje je bilo vedno slabše. Italijani so s pomočjo zaveznikov vzpostavili obrambo ob reki Piavi in ob zavesti, da gre zdaj zares za obrambo domovine, ne več za neke propagandne cilje, hitro nadomestili izgubljen opremo, orožje in vojno moralo. Avstro-ogrsko vojska, ki je bila vse bolj izčrpana in od pomladi 1918 dalje celo vse bolj lačna, se ni naučila lekcije iz kobariškega preboja in je junijsko ofenzivo ob Piavi začela na širokem območju od Jadranskega morja do Montella. Zadnja ofenziva avstro-ogrskemu vojske ni uspela, glavni problem je vse bolj postajalo splošno pomanjkanje in z njim povezano naraščanje nezadovoljstva v zaledju in med vojaki. Znaki nezadovoljstva so bili upori vojakov, med njimi tudi trije upori nadomestnih bataljonov slovenskih polkov. V slovenskem zaledju so od septembra 1917 dalje ženske zbrale prek sto petdeset tisoč podpisov v podporo Majniški deklaraciji in deklaracijsko gibanje je preraslo v eno največjih mirovnih gibanj na Slovenskem. Splošna izčrpanost pa je dobesedno prisilila vojaške stroje, da se začno ustavljati. Zadnja italijanska ofenziva, ki se je začela točno leto dni po preboju, je potekala proti vojski, ki je skupaj z državo počasi razpadla.«

Če prav vem, se sploh ne ve natančno, koliko Slovencev je padlo v vojni 1914–1918?

»Pisatelj Ernest Hemingway, ki je na bojišču ob Piavi prišel aprila 1918 in ni bil nikoli na soškem bojišču, je v romanu Zbogom orožje omenil hrib smrti – Sveti Gabrijel, ki je njegovim italijanskim informatorjem še dolgo vzbujal grozo.«

POGOVOR

Snovanja

»Popisi padlih slovenskih vojakov so sicer vedno natančnejši, končnega števila pa še vedno nimamo. Na podlagi primerjalnih podatkov se ocenjuje, da je padlo med 35 in 40 tisoč slovenskih vojakov.«

Vloga Gorenjske

Gorenjska je bila v tej vojni zaledje soške fronte. Bojev tu ni bilo, zato pa marsikaj drugega?

»Gorenjska je doživljala usodo splošne vojaške mobilizacije in težave zaledja s prehransko krizo, rekvizicijami in delovno mobilizacijo. Gorenjci so večinoma služili v kranjskem 17. pehotnem polku, 27. domobranskem pehotnem polku, 7. lovskem bataljonu in nekaterih drugih enotah. Bližina soškega bojišča je močno vplivala na vsakdanje življenje. Za potrebe enega vojaka na bojni črti je v zaledju delalo vsaj pet delavk ali delavcev v vojaških delavnicah in industriji. To so bili pogosto ujetniki, ki so delali v izjemno zahtevnih delovnih razmerah in pomagali tudi na kmetijah. Še vedno nimamo točnih ocen in podatkov, koliko ljudi se je začasno priselilo v zaledje soškega bojišča. Gorenjska je sprejela prve valove beguncev, ki so v nasprotju z vojaškimi zahtevami želeli ostati čim bližje svojih primorskih domov. Prek Bohinja in Komne, Kranjske Gore in Vršiča, Škofje Loke in Železnikov so potekale najpomembnejše preskrbovalne poti soškega bojišča z vsemi zalednimi preskrbovalnimi sistemi. Na Gorenjskem so bile pomembne vojaške bolnišnice. Ranjence so oskrbovali tudi samostan v Mekinjah, bolnišnica na Loškem gradu in še kakšna ustanova, ki ni bila primarno namenjena ranjencem. V Kranju so imeli štab in stanovanja nemški častniki, načrtovalci Kobariškega preboja, in še bi lahko naštevali, veliko pa ostaja neraziskanega «

Vsi vemo za Rusko kapelico na Vršiču, malo pa je znano, da so na soški fronti na »naši« strani sodelovali tudi muslimanski vojaki iz Bosne in da so imeli v Logu pod Mangartom celo nekakšno džamijo, prvo na slovenskih tleh

»Bosna in Hercegovina je bila v tem obdobju del Avstro-Ogrske in tudi štirje bosansko hercegovski pehotni polki so odražali strukturo mobilizacijskih okrajev, tako kot vse avstro-ogrške enote. V 4. bosansko-hercegovskem polku, ki je imel mobilizacijsko mesto v mostarskem okraju, je bil

zelo visok odstotek muslimanskih vojakov. Borili so se na Rombonu in v Logu pod Mangartom so pokopani padli vojaki na vojaškem pokopališču z enim najlepših spomenikov prve svetovne vojne pri nas, ki ga je izdelal češki kipar Ladislav Kofranek. Mimogrede: poleg BH4 in nekaterih drugih enot, ki so se borile na tem območju, je na spomeniku vrisana tudi oznaka slovenskega 27. domobranskega pehotnega polka, gre torej za skupni spomenik padlim vojakom, tudi slovenskim. Avstro-Ogrska je bila večnarodna država, vojni kurati so bili častniki in del vojaške hierarhije, verska strpnost je bila samoumevna in je tudi v praksi delovala. Eden od kazalcev je bila tudi džamija, ki je stala v Logu pod Mangartom za vso množico muslimanskih vojakov, ki so se borili in umirali na Rombonu. Škoda, da je bila po vojni odstranjena, saj bi lahko bila odličen in poučen spomenik avstro-ogrške sakralne dediščine, kot je na planini Polog cerkva Svetega Duha eden najlepših slovenskih secesijskih spomenikov.«

Na Gorenjskem sta poleg ruskega pod Vršičem še vsaj dve večji vojaški pokopališči iz te vojne, v Ukancu in Bohinjski Bistrici. Kateri vojaki počivajo na teh dveh?

»V Ukancu je na pokopališču spomenik z napisom Junakom Krna, braniteljem Bohinja, na njem so pokopani avstro-ogrski vojaki, ki so padli v bojih v krnskem pogorju, v zelo pisani narodni sestavi: Poljaki, Madžari, Slovaki, Ukrajinci, Čehi, Romuni. Območje Bohinja in Bohinjske Bistrice z bohinjko železnico je bilo izjemno pomembno preskrbovališče severnega dela soškega bojišča, v krnskem pogorju, od Mrzlega vrha do Banjščic. V Bohinjski Bistrici sta delovali tudi dve vojaški bolnišnici. Umrle vojake so pokopavali na pokopališču Rebro. Tudi na tem pokopališču so pokopani vojaki vseh narodov monarhije in tudi nekaj ruskih ujetnikov. Območje je zelo dobro raziskal pionirski raziskovalec prve svetovne vojne Tomaž Budkovič in svoje izsledke objavil v knjigah o Bohinju z bogatim gradivom.«

V prihodnjih letih bomo obujali spomine na velike bitke in poveljnike? Kako pa je bilo v teh bojih »navadnemu vojaku«, zlasti slovenskemu? Kakšna je bila »antropologija vsakdanjega življenja« povprečnega vojaka v tisti veliki vojni?

»Življenje v prvi bojni črti je potekalo v blatu strelskih jarkov ali kamniti kraški vročini ob pomanjkanju vode, z nepokopanimi trupli, ušmi, podganami, ostanki minulih bitk, brez osnovne higiene, v stalnem smradu in obstreljevanju. Zlasti doživetja ofenzive si danes težko predstavljamo in tudi vojakom, ko so se z njo prvič srečali, je bilo to šokantna izkušnja, ki je pustila močan vtis. Mi se danes res ukvarjamo z bitkami in poveljniki, pozabljamo pa vsakdanjo umazanost vojne, v kateri so vojaki živeli, kroženja med strelskimi rovi, zaledjem, bolnišnicami in dopustom. V zaledju so bili vojaki pretrese ni nad razliko – čeprav tudi v kavarnah kmalu ni bilo ob kavi mleka in sladkorja in je tudi zaledje zajela t. i. totalna mobilizacija; a v njem so civilisti kljub prehranski krizi vseeno klepetali ob časopisih, v dunajskem Pratru so si ogledovali celo muzejsko rekonstrukcijo strelskega jarka. Vojaki pa so bili ves čas soočeni s smrtjo svojih tovarišev in marsikdo se na dopustu ni več počutil doma; večjo bližino je občutil s tistimi, s katerimi je delil svoj boj za preživetje. Vse to je seveda vplivalo na dvajseto stoletje.«

Kdo so za vas največji slovenski junaki Velike vojne?

»Zgodbe vojakov so številne in vsaka skriva svojo bolečino in tudi radost. Najbolj izrazito junaška je zgodba Maksa Peterlina na Svetem Gabrijelu, Škabrijelu, kjer s svojimi vojniki ni popustil niti se ni vdal, čeprav ni bilo nobenih drugih razumnih možnosti. Ali zgodba najbolj odlikovanega slovenskega vojaka

Foto: Wikipedija

Avstro-ogrška transportna kolona na cesti čez Vršič

Albina Mlakarja in njegove vloge v minski vojni. Pogumen je bil tudi Ljudevit Pivko, avstro-ogrski veleizdajalec, v smislu, da zapusti svojo skupnost, sam proti vsem v imenu panslovanske vizije svobode. Ali iz poznejših bojev za severno mejo legendarni Franjo Malgaj, ki je na položajih pri Monte Zebiu s peščico vojakov samoiniciativno zasedel del italijanskega rova, po njegovih spominih sodeč iz čiste naveličnosti ali neverjetnega poguma in borbene strasti. Kaj je pravzaprav pogum? Ali sploh lahko govorimo o pogumu v tistem množičnem masakru, kjer je človek postal nepomembna številka? Spomnimo se na

vse tiste, ki niso zdržali; ne le, da so umrli, ampak so se psihično zlomili, nekatere so celo zdravili s koimpulzivno metodo, torej elektrošoki, ker preprosto niso zdržali groze prve bojne črte. Ne smemo pozabiti na pogum, ki so ga pokazale ženske v begunstvu, zaledju, za delovnimi stroji in v bolnišnicah. Morda je preveč poenostavljeno, če rečemo, da so bile ženske na strani življenja, ne smrti, ki je vladala v strelskih rovih, in so zagotavljale, da je skupnost sploh lahko preživela.«

Magister Štepec, hvala za dragocene odgovore, upam, da bova lahko ta pogovor nadaljevala na Glasovi preji

Foto: Muzej novejšje zgodovine Slovenije

Ruski ujetniki pomagajo pri pranju in prekuhanju perila v Bohinjski Bistrici.

»Ne smemo pozabiti na pogum, ki so ga v Veliki vojni pokazale ženske v begunstvu, zaledju, za delovnimi stroji in v bolnišnicah. Ženske so bile na strani življenja, ne smrti, ki je vladala v strelskih rovih, in so zagotavljale, da je skupnost sploh lahko preživela.«

Ste vedeli, da je na Gorenjskem cela množica spomenikov in drugih pomnikov Gorenjcem, padlim v prvi svetovni vojni? Večina ve za tistega v domači fari, za druge pač ne. Koliko jih sploh je, kje so, kakšni so ...

Gorenjski spomeniki padlim v prvi svetovni vojni

MIHA NAGLIČ

Prva svetovna vojna je bila po drugi odrinjena v počasno pozabo. Tako smo pozabili tudi številne spomenike, ki so jih v skoraj vseh večjih krajih in župnijah postavili v letih pred drugo svetovno vojno. Do slednje je bila ona prva vojna največja dotlej, mnogi so v njej padli in njihovi nekdanji soborci in sokrajani so hoteli njihov spomin počastiti s trajnimi pomniki. Zanje še vedno skrbijo, bolj ali manj ustrezno, propadajo večinoma ne. Nimamo pa pravega pregleda, kje vse stojijo, koliko jih je, kakšni so. Večino slovenskih spomenikov najdemo na spletnem portalu ARZENAL – Virtualna zakladnica nacionalne dediščine (www.arzenal.si). Portal je postavil ZRC SAZU, na njem pa v razdelku Zbirke najdemo tudi zbirko Spomeniki 1. svetovne vojne. Zbirka je v nastajanju, njen okvir pa so avtorji opredelili kot sledi. »Velika vojna je v slovensko tedanjost vstopila z nepredvidenimi in nepredvidljivimi koraki, v spominu pa zapustila neizmerljiv pečat. Spomin se je napačno neposredno bojno izkušnjo, s poezijo in književnimi in likovnimi deli. Na krvni davek, ki so ga vojni plačale slovenske dežele, pa opominjajo predvsem spomeniki, postavljeni v spomin na padle slovenske vojake, ki so se v avstro-ogrskih vojaških uniformah borili na okopih 1. svetovne vojne. Po doslej zbranih podatkih in ocenah je padlo okoli 35 tisoč mož iz slovenskih dežel. Spomenike so v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja postavile vaške skupnosti, župnije in predvsem veteranska organizacija Zveza bojevnikov vojne, ki je pobudila postavitev 150 spomenikov. Spomeniki spominjajo na padle v vseh slovenskih pokrajinah, razen na Primorskem, kjer stojita le dva spomenika padlim domačinom, v Volčah in na Šentviški planoti, saj povojne italijanske oblasti na zasedenem in Kraljevini Italiji priključenem slovenskem ozemlju niso dovolile

Spomenik padlim v prvi svetovni vojni v Begunjah na Gorenjskem (levo) stoji, življenje pa gre naprej. / Foto: Gorazd Kavčič

postavitve pomnikov svetovne vojne 1914–1918.«

V nadaljevanju preberemo več o spomenikih samih, najprej o njihovi formi. »Slovenski spomeniki padlim slovenskim vojakom obsegajo različne spomeniške objekte in oblike, od stavb (kapelic), kipov, kvadrov, obeliskov do preprostih plošč. Med spomeniški oblikami padlim slovenskim vojakom je najpogostejša spominska plošča, ki so jo vzdali na cerkveno steno in časovno označili z letnicama 1. svetovne vojne in s seznamom padlih vojakov; ponekod predstavljajo svojevrsten okvir tudi fotografije vojakov. Imena padlih so pogosto dopolnjena z rojstnimi podatki, z bojiščem, na katerem je vojak izgubil življenje, z imenom vasi, iz katere je izhajal, in včasih s hišno številko.« Pomembni so podatki o avtorjih in izdelovalcih spomenikov. »Spomenike padlim slovenskim vojakom so izdelovale kamnoseške delavnice, nekateri arhitekti, kot npr. Ivan Vurnik in Jože Plečnik, so tesno sodelovali s kamnoseškimi mojstri (France Cengle, Vinko Čamernik, Alojz Vodnik). Spomeniki arhitekta Vurnika so postavljeni na Bohinjski Beli, v Trbovljah, v Vodica in Črnučah,

v Šmartinu (Stražišče) pri Kranju in v Srednji vasi v Bohinju. Arhitekt Vladimir Šubic se je podpisal pod spomenike v Ljubljani (pri cerkvi sv. Petra), v Zagorju in Moravčah. Mojster Plečnik je avtor spomenika v Breznici, kip sv. Krištofa pa je delo kiparja Zdenka Kalina, ki je naredil tudi kip ranjenega vojaka v Bočni, lopo pa je zasnoval arhitekt Franjo Kuglič. Tudi spomenik v Žireh je skupno delo arhitekta Rada Kregarja in kiparja Karla Putriha. Med kiparji, ki so ustvarjali slovenske kiparske spomenike padlim, se je z nalogo najpogostejše spoprijel Lojze Dolinar; že med vojno je dokončal kip Svetoslava Peruzzijskega Kranjskega Janeza, ki je ustvaril podobo v usodo vdanege, nebojevitega in žalostnega slovenskega vojaka. Dolinarjeva dela zasledimo na spomenikih v Begunjah pri Cerknici, v Preski pri Medvodah, nav Polzeli. Ob koncu dvajsetih let 20. stoletja sta spominsko spomeniško podobo začela soustvarjati brata Tone in France Kralj; Tone Kralj je avtor reliefa v Dobu pri Domžalah, spomenika na Sveti Gori nad Litižo (Zasavska Gora). France Kralj pa je zasnoval sedemmetrski spomenik v Dobropolju. Bronasti relief

na spomeniku v Črnomlju je delo kiparja Franceta Goršeta. Kamniški spomenik je idejno zasnoval slikar in grafik Stane Cuderman, Boris Kalin pa je s pomočjo domačih obrtnikov izdelal železobetonski lok. Spomenik v Črenšovcih je kiparsko delo Tineta Kosa. Manj pogoste spomeniške oblike so stavbe; na Jesenicah je postavljena spomeniška kapela, grobnici pa na pobreškem pokopališču v Mariboru in na ljubljanskem pokopališču pri Sv. Križu (Žale), slednja delo arhitekta Eda Ravnikarja.«

Med spomeniki so doslej v tej zbirki v sliki in besedi predstavljeni spomeniki v naslednjih gorenjskih krajih: Begunje na Gorenjskem, Bohinjska Bela, Brezje, Breznica, Cerklje, Dovje, Gozd - Martuljek, Javorje, Jesenice, Kamna Gorica, Komenda, Koprivnik v Bohinju, Kovor, Kranjska Gora, Križe, Kropa, Lahovče, Lesce, Lom pod Storžičem, Lukovica, Mavčiče, Mengeš, Mošnje, Naklo, Nevljje, Planina pod Golico, Planina pri Kranju, Podkoren, Preddvor, Predoslje, Preska, Rafolče, Rateče, Reteče, Ribno, Rova, Spodnje Duplje, Spodnji Brnik, Srednja Dobrava pri Kropi, Srednja vas v Bohinju, Stražišče pri

Kranju, Šentvid pri Lukovici, Trboje, Trzič, Visoko, Voklo, Zalog pri Cerkljah, Zgornja Kokra, Zgornje Gorje, Žabnica, Žiri. Manjkajo spomeniki v največjih gorenjskih mestih, najbrž bodo še dodani. Avtor večine opisov je Drago Svobljak. V seznamu literature najdemo tri članke Špelce Čopič in ne nazadnje namig na raziskovalno nalogo Spomeniki 1. svetovne vojne na Gorenjskem, ki so jo na Srednji elektro in strojni šoli Kranj leta 2000 pod mentorstvom Andreje Valič Zupan opravili dijaki Kolja Dežman, Špela Ropret in Miha Kolenc. Pa še marsikaj bi se našlo.

V prihodnjih letih (2014–2018) se bomo ob njihovih stoletnicah spominjali na številna dejanja in osebe iz prve svetovne vojne. Ob njih bi se lahko hkrati bolje seznanili tudi s pomniki, ki so jih padlim v tisti vojni postavili njihovi rojaki in naši predniki. Slovenci, ki so preživeli prvo svetovno vojno, so se kar primerno poklonili spominu na rojake, ki so v njej padli. Za tiste, ki so preživeli drugo in za nas vse, ki živimo zdaj, pa tega ne moremo reči. Po Sloveniji je še veliko prikritih grobišč z nepokopanimi mrtveci. Kdaj bodo svoj(e) spomenik(e) dočakali ti, ki ga še nimajo?

Slovenci, ki so preživeli prvo svetovno vojno, so se poklonili spominu na padle rojake. Za tiste, ki so preživeli drugo, pa tega ne moremo reči. Po Sloveniji je še veliko grobišč z nepokopanimi mrtveci. Kdaj bodo svoj(e) spomenik(e) dočakali ti?

UROŠEVO PEČENO JABOLKO

Minil je drugi večer nove sezone projekta 3 Chefs. Ponovno so združili moči že vsem znani kuharski mojstri, vsi trije Gorenjci: Uroš Štefelin, Igor Jagodic in Bine Volčič. Tokrat je bil gostitelj Uroš, ustvarjali pa so v Vili Podvin. Zvezde večera: Binetov ceviche, Igorjev priželjc in Uroševa sladica.

Alenka Brun

Marcela Klofutar iz Vile Podvin je s pravo malo tržnico na vrtu Vile poskrbela, da je bil že uvod v kulinarčni večer malce drugačen. Za dobrodošlico pa so gostje okušali še čisto svežo, malo da ne ravno ustekleničeno Bordo novo Evino penino.

Kulinarčni večer je sestavljalo šest hodov v vini Bordon, za glasbeno podlago so bili narodno-zabavni zvoki sicer okrnjene gorenjske zasedbe Slovenski pozdravi, za umetniški vtis pa sta poskrbela s kar mini keramično delavnico Barba Štemberger Zupan in Niko Zupan. Marsikoga so zanimali njuni glineni potičniki. Namig: če imate tovrsten potičnik doma, ga je treba vsakič pred uporabo splahniti, namočiti v vodo. S tem podaljšujete njegovo uporabnost.

Večerja se je začela v stilu Bineta Volčiča – tako pvidezu

kot okusu in načinu zaužitja: ceviche z brancinom in globokomorske kozice z malino – v prahu. Če si se držal pravega vrstnega reda, kombiniranja posameznih sestavin na krožniku, je bila jed kot celota zelo okusna. Malvazija 2013 pa se je bolj podala k Igorjevemu krožniku: mousse travniških zelišč, artičoka, sušen paradižnik, panceta, rukola, travniška zelišča, rumenjaki. K naslednji Binetovi jedi, ki so jo sestavljali trilja, škampi, jakobinke, školjčna omaka s kurkumo, krompir z algami, pečena kumara, kumarično olje, so postregli E. vin Rose 2011. Sledile so Igorjeve polnjene testenine s staranim Tolmincem, beluš, okusen, sočen in mehak priželjc, zelišča, pena slanina, tartuf. Refoš 2005 za zraven je bil še vedno svež, s precej močnim vonjem.

Uroševe jedi so prišle na vrsto zadnje. Kot gostitelju so mu zaupali toplo glavno jed in sladico, ki je tudi tokrat pustila vtis. Telečji file z mavrahi, zelenimi beluši, korenčkovim narastkom, krompirjem z zelišči, koprivinimi vršički je spremljala mini izvedba regratove solate, kjer nista manjkala okusa slanina in krompirja. Cuvee Bon d'or 2013 pa je bil za moj okus najboljša kombinacija vina in hrane večera. Rumeni muškati 2011 je navdušil tudi tiste, ki jim sladka vina ne prija, saj se je njegova sladkost ujelela v manj sladke elemente in se je zato dobro podala k Uroševi sladici. Polnjeno pečeno jabolko in zdrobova strnjenska sta ponovno pripovedovala kulinarčno zgodbo s pridihom preteklosti.

Uigrana kuharska dvojica: Jon Zupan in Uroš Štefelin

Niko Zupan in Barba Štemberger Zupan

Zdrobova strnjenska, vanilijina krema, pečeno jabolko z lešniki in medom, albuminska skuta in brusnični sladoled

Videz je pomemben tudi, če gre le za polnjenje jabolk ...

Lahko se udeležite tečaja vedeževanja.

Naročniki Gorenjskega glasa, izkoristite popust v višini 10 %. Za več informacij čim prej pokličite Tanjo na tel. št.: 040 514 975

Gorenjski Glas

TANJA ODGOVARJA

tanja.70@hotmail.com

»Obupana«

Pozdravljeni, že večkrat sem se obrnila na vas in vaše pozitivne odgovore. Zanima me ljubezen. Se bova s partnerjem kdaj izkopal iz tega začaranega kroga, je sploh vredno še vztrajati? Mu je sploh še mar, da ostaneva skupaj? Me ima še kaj rad? Mi je zvest? Vem samo to, da sem psihično vedno bolj utrjena. In kot da še ni dovolj, mi gre tudi v poslu slabo. Bo kdaj bolje?

Vaša vprašanja so bila poslana pred nekaj meseci in kot vidim, se vam od takrat stanje ni nič spremenilo. Utrujeni ste od stalnega razmišljanja, namesto da bi vsak dan sproti živeli, ustvarjali, se borili in imeli lepo. Kajti pomemben je samo ta trenutek, zdaj. Ne smete se več ukvarjati z večrajšnjim dnem in kaj vse bi spremenili, če mi lahko čas zavrteli nazaj. V sredini leta se vam obeta daljša pot, ki bo velikega pomena za prihodnost. Na splošno imate v poletju vse do jeseni dobro obdobje. Kljub vašim dvomom vas ima rad, je zvest. In iz začaranega kroga je izhod in treba je vztrajati, saj ga imate radi. Poslovno imate že v mesecu maju dobre spremembe in veliko laže boste zadihali, kar se vam pozna tudi na osebnem področju. Partner ima željo po spremembah, ovirata ga strah in kasnejše možno razočaranje, da ni sposoben. Ne se oddaljati, približajte se. Skupne projekcije vaju združijo, tako da, bo bolje. Lepo se imejte.

»Spomlad«

Zanima me, kaj mi napovedujejo karte za letošnje leto.

Kako bo zdravje hčere in sina. Zanima me pa tudi, ali hči spozna ljubezen svojega življenja.

V preteklosti ste se naučili potrpežljivosti in sedaj prihaja čas, ko se bodo pričele realizacije. Drugačen pogled na življenje vas je umiril in pripravljeni ste na korak naprej. Spremembe imate videti tako na osebnem kot poslovnem področju. Kakršnekoli težave pri zdravju se odstranijo in na splošno boste imeli veliko energije. Na sina in hčer so odprte dobre karte, tako da ne bi smelo iti nič narobe. Sin ima v kratkem neki dogovor oziroma razgovor, ki mu pri naša dobre rezultate. Odstrani se mu tudi neko staro breme. Hči spozna svojo pravo ljubezen v tem letu in bo srečna. Lep pozdrav.

»Zaposlitev«

Pozdravljena Tanja, že ste mi odgovorili in v večini so se vaše napovedi uresničile. Sedaj me zanima za službo. Zanima me, če dobimo novega direktorja. Vesela sem, da ste svetla luč v našem stresnem življenju. Želim vam vse dobro in da bi nas še naprej razveseljevali z vašimi odgovori.

Odločitev za novega direktorja še ni podana, tako da je to še vprašanje, kako se bo res odvijalo. So ljudje, ki jih je te odločitve in seveda posledic strah. Ostanete zaposleni in do upokojitve vas vidim na obstoječem mestu. Pogodbe se podaljšajo in bistvenih sprememb ne bo. Splošno sodelovanje se bo izboljšalo, saj tako, kot je bilo, ne more več biti. Očitki niso opravičeni, tožbe ne bo. Srečno.

Moderna in drzna predjed za gorenjskega jedca: ceviche z brancinom in globokomorske kozice z malino

JAKA

DRUŽABNA KRONIKA

ŠTIRINAJST CENTIMETROV

Maščevanje v visokih petah pripoveduje zgodbo o prijateljicah, kozarcu osvežilne pijače, visokih petah, smehu in eni najbolj priljubljenih ženskih tem – o tipih. Na ogledu premiere pa smo izbrali tudi dekle z najvišjimi petami in na štirinajstih centimetrih se je oglasila Sonja iz Besnice.

Alenka Brun

V četrtek je bila v kranjskem Cinplexu premiera komedije Maščevanje v visokih petah. Film govori o prijateljicah, kozarcu osvežilne pijače, visokih petah, smehu in o eni najbolj priljubljenih ženskih tem – o tipih. Pripoveduje zgodbo o kaotičnem ljubezenskem vrtincu, v katerem se znajdejo tri ženske in moški. Uspešna odvetnica Carly se je namreč pripravljena povsem predati očarljivemu ljubimcu Marku, ko po naključju ugotovi,

da je že poročen. Po neobičajnem srečanju z njegovo ženo Kate prevarani ženski postaneta prijateljici, vendar sledi novo presenečenje v obliki še tretje ljubimke Amber. Tudi njo vpleteta v svoje pajčevine spletk. Ko pa te tri izvejo še za četrto ljubico, se odločijo za neizprosno, skrajno boleče in zelo zabavno maščevanje. V filmu med drugimi nastopajo Cameron Diaz, Leslie Mann in Kate Upton. Na premieri v Kranju pa so bile tokrat obvezna oprema prisotnih deklet čevlji z visokimi petami. Pred pričetkom filma so nagovorili najpogumnejše, naj se oglasijo pred odrom,

kjer so potem z šolskim ravnilom izmerili, katera ima obute čevlje z najvišjimi petami in dve z največ centimetri sta dobili darilni bon v ravno pravšnji vrednosti, da bosta lahko zbirko čevljev dopolnili z novimi visokimi petami.

Zmagali sta nasmejani obiskovalki filma s štirinajst- in trinajstcentimetrskimi petami. Za pomoč pri merjenju je voditeljica Katja Tratnik poprosila člana priljubljene glasbene skupine Mambo Kings Aleša Bartola; glede na viđeno, bi lahko rekli, da je lovljenje ravnotežja na visokih petah kar zahtevna naloga.

In če ste se spraševali, zakaj je bilo na kranjskem Savskem otoku v soboto bučno, je odgovor preprost: najboljši sosed je praznoval deseti rojstni dan. Seveda so še posebej na svoj račun prišli najmlajši obiskovalci rojstnodnevne zabave. Za glasbeni del so poskrbeli Čuki, različne maskote – kot je Lumpi, pa so se pomešale med najmlajše, plesale z njimi in se zabavale. Starši in drugi starejši obiskovalci dogodka so si v tem času privoščili porcijo slastnih čevapčičev. Letos pa je bil zanimivo tudi rojstnodnevno sladkanje, saj je na mizo prišla rulada velikanka.

Za tokratni ogled filma so bile obvezni del ženske opreme za v kino čevlji z visokimi petami. Videli smo kar nekaj različnih pet različnih velikosti.

V kinodvorani smo opazili tudi Iris Mulej, ki je bila ravno tako obuta v čevlje z visokimi petami, pozornost pa je pritegnila tudi z zanimivim okvirjem očal.

Lovljenje ravnotežja na eni peti ni lahko. Pri merjenju je pomagal tudi Aleš Bartol.

Na koncu je zmagala Sonja iz Besnice, ki si je prav posebej za to priložnost obula čevlje z zelo visokimi petami.

Priljubljeni Čuki so poskrbeli za glasbo ...

... najmlajši pa so uživali v družbi maskot.

VRTIMO GLOBUS

Pravnica ujela Georgea Clooneyja

Tuji mediji poročajo, da je zapriseženi samec **George Clooney (52)** za roko zaprosil šestintridesetletno pravnico Amal Alamuddin, s katero se videvata sedem mesecev. »George in Amal vsega skupaj ne obešata na veliki zvon, ne trudita pa se, da bi prikrla. Novico želita deliti z ljudmi, ki so jima blizu,« je za People povedal neznani vir, ki pravi, da sta se zaročila pred kratkim in da še nista začela priprav na poroko. Clooney ima za sabo propadel zakon z Talio Balsam, nazadnje pa se je videval z Elisabetto Canalis in Stacy Keibler.

Ali se je Katy ogrela za še enega glasbenika?

Komaj dva meseca potem, ko se je pevka **Katy Perry (29)** razšla z Johnom Mayerjem, se je pojavila v družbi DJ-ja Wesleyja Pentza (35), bolj znanega pod umetniškimi imenom Diplo. Glasbenika sta bila opažena na večerji, potem pa sta se skupaj udeležila zabave ob premieri filma Spiderman 2. »Bila sta si zelo naklonjena. Tudi ko nista bila skupaj, sta se vsake toliko časa našla. Ko sta odhajala, sta se hitro ločila, zdelo se je, kot da si ne želita biti opažena skupaj,« je povedal vir.

Bosta modo zamenjali z glasbo?

Svetovno znani manekenki **Gisele Bündchen (32)** in Miranda Kerr (31) bosta, kot kaže, poleg modnega kmalu osvojili tudi glasbeni oder. Gisele je svoje pevske sposobnosti dokazala v novi kampanji za H&M s hitom skupine Blondie Heart of Glass iz osemdesetih let prejšnjega stoletja, Kerrova pa je v duetu z Bobbyjem Foxom zapela pesem You re the Boss, ki jo v originalni izvedbi pojeta Ann-Margret in Elvis Presley.

Tori Spelling pristala v bolnišnici

Tori Spelling je pred kratkim za šest dni pristala v bolnišnici. Štiridesetletna igralka pravkar snema resnično serijo, v kateri so med drugimi razkrili tudi nezvestobo njenega moža. Zakaj je igralka pristala v bolnišnici, ni znano, tuji mediji pa poročajo, da je bil več kot deset ur dnevno ob njej mož Dean McDermott. Zvezdnica že nadaljuje snemanje.

Natalija Korošec je pevka pri sedemčlanski narodno-zabavni zasedbi iz okolice Bleda, pri Slovenskih pozdravih. Včasih ansambel nastopa tudi v okrnjeni obliki. V Vili Podvin je tako s svojim glasom ob spremljavi harmonike in kitare skrbel za glasbene vložke kulinaričnega večera. / Foto: AB

Izčrpani in utrujeni, izgoreli in pregoreli

Da današnji z delom preobremenjen človek ne izgori in povsem ne pregori, se mora znati pri delu ustaviti, se spočiti, si priznati, da je preutrujen, in si vzeti prosto, a kaj, ko to ni vedno mogoče. No, za rahlo olajšanje so tu vsaj prazniki. Živel torej 1. maj! Odklopimo skrbi, izklopimo telefon, razvajajmo telo in dušo! V zdraviliščih, centrih zdravega počutja, v naravi ali preprosto – doma – ob zeliščnem čaju, ki nas bo sprostil ali poživil. Kar je komu bolj potrebno

PAVLA KLINER

Izgorel človek pride do stanja močnega upada telesne energije, težko ohranja budnost in se ne more skoncentrirati na nobeno stvar. Trga se mu miselni tok, je tesnoben, neodločen, pozabljiv, razdražljiv ... Preden se ujamemo v začarani krog, iz katerega je težko najti pravi izhod, naredimo nekaj zase. Med čaji, ki so v pomoč pri izgorelosti, izčrpanosti, preutrujenosti, šibkosti, stresu so nam v odlično pomoč bazilika, materina dušica, melisa, pasijonka, sivka, žajbelj, žanšen, baldrijan, šentjanževka ...

Bazilika

Bazilika (*Ocimum basilicum*) že iz davnine velja za čudežno rastlino, ki krepi, poživlja ter izboljšuje vitalnost, varuje srce pred stresom, pomaga pri premagovanju depresivnih stanj, melanholijske, sentimentalnosti, nervoznih stanj, utrujenosti, brezvoljnosti, izčrpanosti, predanosti v usodo. Poparek pripravimo tako, da dve žlički posušenih listov prelijemo z vročo vodo in po 15 minutah precedimo. Čaj učinkuje izjemno krepčilno in poživljajoče. Ko nas spremlja občutek nemoči, strahu ali šibkosti, si privoščimo dvajsetminutno bazilikin kopel.

Melisa

Čaj iz melise (*Melissa officinalis*) je zelo primeren za melanholijske ter bolnike, ki imajo pogoste glavobole.

Predn čisto pregorimo, dajmo, zase poskrbimo.

Pomaga pri tesnobe in depresiji, odpravlja razbijanje srca, zmanjšuje živčno napetost. Čaj pripravimo po istem postopku kot bazilikinega.

Pasijonka

Pasijonka (*Passiflora incarnata*) odpravlja nespečnost in je ena najboljših rastlin za pomirjanje živcev, odpravo panike, občutka tesnobe, depresije. Poparek iz pasijonke pripravimo iz dveh žlic posušenega zelišča, ki ga prelijemo s četrt litra vroče vode in 15 minutah precedimo. V večjih odmerkih lahko povzroči zaspanost, zato bodimo pri uporabi zmerni.

Sivka

Posušene vejice sivke (*Lavandula angustifolia*) veljajo kot odlično kadilo za obrambo pred negativnimi valovanji. Sivkini napitki, kopeli in eterično olje se izkažejo predvsem pri premagovanju depresivnih stanj in pomirjanju živčne napetosti, saj zelo sproščajo in pripomore k mirnemu

spancu. Sivka je dobrodejna tudi pri težavah in bolečinah s prebavo ter pri blaženju glavobola. Poparek pripravimo iz dveh žlic posušenih cvetov, ki jih prelijemo s skodelico vroče vode in po 15 minutah precedimo.

Šentjanževka

Pri premagovanju depresije, melanholijske in izčrpanosti je šentjanževka (*Hypericum perforatum*) ena najboljših zeliščnih terapevtk, ki nam vrača tudi trden

Pasijonka za vedrega in močnega duha

spanec. Dve žlički posušenih cvetov prelijemo s četrt litra vrele vode ter po 10 minutah precedimo. Priporočljivo je popiti skodelico čaja zjutraj in zvečer.

Žajbelj

Čarobne lastnosti žajblja (*Salvia officinalis*) se razkrijejo, ko ga uporabimo kot kadilo, saj nam izboljša spomin, koncentracijo in splošno psihično počutje. Ameriški Indijanci so ga uporabljali predvsem za zaščito, osvobajanje od negativnih duhov, bistritev duha in postavitve notranje harmonije.

Poparek pripravimo tako, da žličko posušenega žajblja prelijemo s skodelico vroče vode ter po 5 minutah precedimo. Dnevno popijemo do dve skodelici žajbljevega čaja.

Ženšen

Ženšen, ki ga bolj poznamo pod imenom ginseng (*Ginseng panax*), je izjemna rastlina, ki pomaga pri živčni izčrpanosti, stresu, povečuje spolno moč, krepi imunski sistem, zavira staranje in pomaga pri obnavljanju telesnih moči. Ta domala čudežna orientalska korenina vrača vitalnost, bistri um, pomirja živce in preskrbuje sen, močno tudi izboljšuje vzdržljivost pri psihičnih in fizičnih obremenitvah. Čaj pripravimo tako, da žličko ženšenove korenine prelijemo s četrt litra vroče vode ter po 15 minutah precedimo. Dnevno ga pijemo samo enkrat in največ tri mesece skupaj.

KUHARSKI RECEPTI

ZA VAS IZBIRA DANICA DOLENC

Tedenski jedilnik

Nedelja – kosilo: kostna juha z jetrnimi žličniki, puranji zrezki po pariško, pire krompir, rdeča pesa s hrenom, pehtranka; **večerja:** jabolčne omelete, sadni sok

Ponedeljek – kosilo: kremna juha iz blitve in korenja, polpeti iz mletega mesa, slanina in zelenjave, glavna solata s krompirjem; **večerja:** jajčne omelete z dišavnicami, jogurt

Torek – kosilo: prežganka z jajcem, mesne kroglice (čufte) v paradižnikovi omaki, testenine z maslom, berivka v solati; **večerja:** sadni biskvit z rabarbaro, sadni sok

Sreda – kosilo: enolončnica iz sladkega zelja s kranjsko klobaso, slani skutni zavitek, sadna kupa; **večerja:** pica s sirom in bučkami iz domače pečice, bela kava ali jogurt

Četrtek – kosilo: goveja juha z rezanci, pečeno svinjsko pleče s kožo, zeljnata solata, pečen krompir, orehova potica; **večerja:** mesna nabodala na žaru, jajčevci v marinadi, lepinje

Petek – kosilo: fižolova juha z riževimi rezanci, pečene škarpine s krompirjem v kosih iz pečice, glavna solata, jabolčna pita; **večerja:** skutni namaz z zelišči, toast, jogurt

Sobota – kosilo: pečena piščančja bedra z lečo in dišavnicami, pire krompir, mešana solata, limonine rezine; **večerja:** ocvrti jajčevci, hrenovke na žaru, gorčica s kislom smetano, kruh

Pečeno svinjsko pleče s kožo

Potrebujemo: svinjsko pleče, kumino, česen, poper, sol in svinjsko mast.

Pleče mladega prašiča prekuhamo samo toliko, da koža zakrknje. Nato kožo z ostrim nožem zarežemo na rombe ali kvadrate, meso pa spodaj in ob strani natremo z mešanico soli, popra, sesekljane kumine in česna. Položimo ga v pekač s kožo navzgor in prelijemo z vročo mastjo. V pekač prilijemo še zajemalko vode. Da bo koža pečenega plečeta krhka in zlato rumena, ga med peko pridno polivamo z mastjo in s pečenkinim sokom. Čas peke je odvisen od teže mesa: dvokilogramski kos na primer pečemo pri srednji temperaturi dobri 2 uri.

Limonine rezine

Za testo potrebujemo: 6 dag masla, 7 dag sladkorja, 1 jajce, sok in lupinico 1 limone, 20 dag moko, pol zavitka pecilnega praška, 1,25 dl mleka; limonina glazura: 15 dag sladkorne moko, 1 beljak, sok polovice limone; 10 dag čokoladnih kroglic za okras.

Maslo penasto vmešamo, dodamo sladkor, rumenjaki, sok in naribano lupino limone. Še mešamo. Ko je zmes rahla, po žlicah primešamo moko s pecilnim praškom in mleko. Nazadnje dodamo sneg iz beljaka. Testo damo v podolgovat pekač in pečemo pri srednji vročini 45 minut. Glaziramo ohlajeno sladico: zmešamo sladkor, beljak in limonin sok in jo premažemo obrnjeno; ravno dno naj bo zgoraj. Okrasimo jo s pralinami in koščki limone.

WWW.GORENJSKIGLAS.SI

Nutellina torta

ERIKA JESENKO

Menim, da mi ni treba utemeljevati, da je Nutellina torta nekaj najboljšega, kar lahko pojedete ... Nutella nikoli ne razočara.

Za pripravo Nutelline torte potrebujete:

za testo: 6 jajc, 10 dag sladkorja, 18 dag moko, 1 pecilni prašek, 1 vaniljin sladkor, 1 pecilni prašek, 5 žlic Nutelle, 1 žlica temnega kakava;

za nadev: 0,5 l smetane za stepanje, 5 žlic Nutelle, marmelada + 2,5 dl smetane za okrasitev;

za preliv: 2,5 dl mleka, 0,3 dl ruma.

Postopek: rumenjake ločite od beljakov. Beljake stepite v sneg in jim dodajte polovico sladkorja. Rumenjake in drugo polovico sladkorja pomešanega z vaniljevem sladkorjem penasto vmešajte, da masa nekoliko naraste. V maso vmešajte Nutello, dodajte tretjino snega in med stalnim mešanjem moko, zmešano z pecilnim praškom in kakavom. Na koncu dodajte preostali sneg in nežno premešajte. Pripravljeni zmes vlijete v pomaščen model za torto ali pekač in pecite pri 180 stopinjah Celzija slabe pol ure.

Ko je biskvit pečen in ohlajen, ga dvakrat prerežite, tako da dobite tri plasti.

Za nadev stepite smetano in ji dodajte Nutello ter mešajte, dokler se Nutella ne poveže s smetano.

Mleko pogrejem in zmešamo z rumom. Prvo plast biskvita namočimo z mlekom in namažemo z marmelado ter prekrijemo s tretjino nadeva. Prekrijemo z drugo plastjo biskvita, ki ga prav tako namočimo in premažemo z marmelado, dodamo kremo. Nazadnje dodamo še zadnjo plast biskvita, ga namočimo, namažemo

LAHKE JEDI

z marmelado in preostankom kreme. Torto postavite za nekaj ur v hladilnik. Ko je ohlajena, jo okrasimo s smetano in postrežemo.

NASVET: Biskvit lahko namočite tudi z sadnim sokom ali kompotom. Za premaz lahko uporabite katero koli marmelado.

ANKETA

Cigarete
bodo dražje

SAMO LESJAK

S 1. majem se bodo trošarine za tobak in tobačne izdelke zvišale za pet odstotkov. Bo ta ukrep res napolnil državno blagajno, obenem pa zmanjšal število kadičev?

Špela Vavpot, Britof

Vlada se je očitno odločila z višanjem vseh mogočih davkov in trošarin zapolniti luknje v lastni blagajni. Dvomim, da ji bo uspelo na ta način, tudi kadičev pa zaradi tega najbrž ne bo nič manj.

Dušan Mravlje, Kranj

S kajenjem moramo zaradi zdravja vsi prej ali slej končati, vlada pa nas s stalnim višanjem cen sili, da bo do tega prišlo prej. Sicer pa kaže, da smo se na vse mogoče podražitve že kar navadili.

Sandra Šunkar, Zalog

Že sedaj so cigarete zelo drage, tako da opažam, da je veliko ljudi znižalo stroške z 'zvižanjem' tobaka, ki je nekaj cenejši. Ne glede na dvig cen, pa bodo pravi kadičev ostali zvesti sebi.

Marko Briselhorn, Ljubljana

Sivi tobačni trg se bo sedaj še bolj razbohotil. V letu dni se je pri nas prodaja tobačnih izdelkov zmanjšala za petnajst odstotkov, vendar ne zaradi upada kadičev, temveč zaradi 'uvoza na črno'.

Nina Miletič, Ljubljana

Če bo to res kaj pripomoglo k našemu zdravju, potem podražitev podpiram. Še bolj pa bi morali dvigniti cene alkohola, katerega uživanje ima še hujše posledice, sploh na naših cestah.

Foto: Matic Zorman

Za srečo, pamet in blagoslov

V Križah pri Trziču so letos že sedmo leto na belo nedeljo pripravili blagoslov motorjev, kljub nič kaj obetavni vremenski napovedi pa se je zbralo okoli petsto motoristov in motoristk vseh starosti.

VILMA STANOVNIK

Križe – »Da bi videli kot sokol, pili kot žolne in predvsem, da bi pametno vozili,« je malce za šalo in malce zares v nagovoru motoristom pred sedaj že tradicionalnim blagoslovom pred barom Košuta v Križah zaželel priljubljeni župnik Pavle Juhant iz Ljubnega ter zbranim dal še nekaj koristnih napotkov. Da se ne bi vozili utrujeni, da bi vedno pomislili, da je življenje vredno več kot hitrost in čas, pa tudi, da morajo biti motoristi bolj trdni, kot je naša vlada. »Naj vam pri tem

pomagajo Krištof in vsi svetniki, tudi nova dva, Janez Pavel II. in Janez XXIII.,« je bil aktualen Pavle Juhant, ki je nato žegnal motorje ter motoriste in motoristke. Navadno sicer to delo opravi domači kriški župnik, aga tokrat ni bilo doma, zato je motorje blagoslovil Juhant.

»Vesela sem, da smo se zbrali od blizu in daleč, starejši in mlajši, predvsem pa, ker opažam, da motoristi vedno več naredijo za varnost. Veliko jih vozi z odsevniki, večina poskrbi za svojo varnost na vse načine,« je povedala Janja Budič, ena tistih motoristk, ki pravi, da

uživa tako pri kuhanju kot »šraufanju« motorja ter se z veseljem s svojim Puhom poda tako na tekme kot vožnjo za užitek.

Kakšen užitek je voziti motor, ve tudi že komaj štiri letni Maj Bodlaj iz Kovorja, ki je bil najmlajši motorist na blagoslovu. »Motor mi je kupil ati in rad bi bil tako dober kot Rossi ali Marquez,« je povedal Maj, ki so ga na druženje motoristov pripeljali domači.

»Motorist sem že od otroštva. Ko smo se pred leti s prijatelji in člani domačega gasilskega društva Križe pogovarjali, da bi

pripravili velikonočni blagoslov motorjev, smo mislili, da se nas bo zbiralo nekaj okoliških motoristov. Nato je blagoslov prerasel v prijetno druženje, pred dvema letoma, ko je bila res lepa bela nedelja, se nas je zbralo celo prek osemsto. Veseli smo, da pridejo motoristi iz vseh koncev, in če se pred vsako vožnjo vsaj malce spomnijo besed ob blagoslovu, je to še kako koristno,« je povedal glavni organizator Bojan Mertelj. Seveda ni manjkal tudi domači župan Borut Sajovic, ki je motoristom zaželel veliko dobre volje in predvsem sreče na cesti.

Župnik Pavle Juhant je v Križah poskrbel za blagoslov okoli petsto motorjev. / Foto: Luka Renar

Na blagoslov so se pripeljali motoristi vseh starosti, najmlajši pa je bil Maj Bodlaj. / Foto: Luka Renar

Kaznovani po
petindvajsetih letih

VILMA STANOVNIK

Kokrica – Na Kokrici, kjer že vrsto let parkirajo tisti, ki se odpravljajo na avtobus in tudi na rekreacijo, so redarji pred kratkim poostri nazor in začeli kaznovati.

»Zavedam se, da to ni parkirišče, čudi pa me, da smo petindvajset let lahko nemoteno parkirali, sedaj pa je naenkrat prepovedano. To je za nas nož v hrbet, saj nas nihče ni opozoril, da naj tam ne parkiramo več, še najbolj korektno od mestne uprave oziroma redarstva pa bi bilo, da bi najprej naredili nadomestno parkirišče, nato pa začeli kaznovati,« se

je prejšnji teden jezil eden od tistih, ki so bili presenečeni nad obvestilom o kazni zaradi parkiranja. »Dobili smo prijavo občanov, ki tam stanujejo in kmetujejo, saj so bili avtomobili parkirani z obeh strani in niso mogli mimo. Nekaj težav s prevozi je imela tudi komunalna in tako smo se odločili za nadzor. Najprej smo štiri dni opozarjali, ker pa to ni zaleglo, smo začeli kaznovati. Mi pač ne moremo presojati, kateri avto resnično ogroža delo, dejstvo je, da se zunaj naselja, na vozišču ne sme parkirati,« je pojasnil vodja medobčinskega inšpektorata Robert Zadnik.

Kljub kaznim je ob cesti na Kokrici tudi popoldne še veliko parkiranih avtomobilov. / Foto: Tina Dokl

vremenska napoved

Danes bo spremenljivo oblačno s krajevnimi plohami, ki bodo pogostejše popoldne. Jutri in v četrtek bo nekoliko več sonca, sredi dneva in popoldne pa bodo še nastajale krajevne plohe in posamezne nevihte.

Agencija RS za okolje, Urad za meteorologijo

TOREK

8/18 °C

SREDA

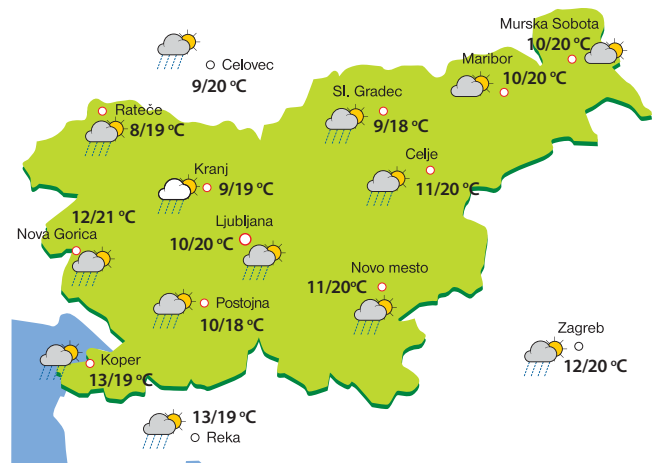

7/20 °C

ČETRTEK

7/20 °C

DOI KRA POSREDOVANJE
RADIO KRANJ
97,3 MHz

RADIO KRANJ d.o.o.
Sritarjeva ul. 6, KRANJ

TELEFON:
(04) 281-2220
(04) 281-2221
(04) 2022-222
(051) 303-505

FAX:
(04) 281-2225
(04) 281-2229

E-pošta:
radiokranj@radio-kranj.si

www.radio-kranj.si